

PROPRIETAR:

SOC. AN. „UNIVERSUL” BUCUREȘTI, BREZOIANU 23
DIRECTOR ȘI AD-TOB DELEGAT, STELIAN POPESCU
Inscrisă sub No. 163 Trib. III-ov

ABONAMENTE:

autorități și instituții 1000 lei
de onoare 500 „
particulare 12 luni 360 „
6 luni 190 „

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA
BUCUREȘTI I Str. Brezoiana 23
TELEFON 3.30.10

APARE SĂPTĂMÂNAL

PREȚUL 6 LEI

INTELECTUALUL ȘI BOEMIA

de N. PĂRVU

Suntem dispuși să trecem cu vederea și să iertăm, într-un conflict momentan, persoana despre care pretenții din dreapta a spus: „lasă-l draga, e un boem”. Inducem, dacă respectivul scrie sau nu, înțelegem că prin „boem” pretenții vrea să spună „un incorrigibil”, poate unRESPONSABIL. Această bunăvoință zămbitoare această înțelegere simpatetică a boemului închide în ea, dintr-o dată, ca pe puștin din a înțelegerea pe care o luăm față de un boem, față de un copil și față de un vagoabond: puțină tristețe, puțină sfântă naivitate și puțină fatality. Omul față de care reacționăm cu o astfel de atitudine, privit din afară, pare să fie un desordonat, care nu respectă normele și convențiile sociale, un adolescent nestăpănit, un isbucnir dionisiac și cu ciudățeni de conduită, sau, cum am mai spus, un om lipsit de caracter. Pentru ca din espul locului, să fim lămurii, vom da un răspuns precis: marea majoritate a intelectualilor, micii intelectuali cum i-am numit, nu pot să fie boemi, fiindcă nu au de ce. Ca să fii boem trebuie să ai motive. Să nu știi că ești, sau dacă știi, atunci să nu fii pentru că-ți ai propus. La noi mai ales, sunt mulți aceia care își propun să fie boemi. Găsesc că-i lucru nobil și interesant. Toți acești a sfârșesc însă prin a fi caraghioși, pentru motivul că boemia, ca să fie justificată, cere un suport real: creația. Ca să te poți ier'a că mi-ai vândut ieri pantalonii ca să beci, ca să-ți poți lerta bucele de pe piept, arată-mi că ești mare, că ai băut fiindcă te doare sufletul. Să-l văd pe hârtie, să-l văd în marmură, în coloare. Suntem înțelegători atunci că micul intelectual nu-și poate permite luxul boemiei. În configurația lui sufletească există un raport armonios de amplitudine miolocic, între Dionisos și Apollo. El este un om serios, de caracter, ordonat, de acord cu sine însuși și cu societatea. Echilibrul și liniștea sunt un sor de menținut, fiindcă are un suflet proporțional, armonios.

putem numă, fără prea multe reticente, țigănie. Din categoria a două fac parte boemii marilor neliniști sufletești, iluminării unor idealuri, ocazii propriilor lor taine, marii creatori din diversele domenii ale culturii al căror echilibru sufletești se rupe și se restabilește într-una.

OMOLOGIA ȘTIILOR

de VLADIMIR DOGARU

Particularitățile științei literare variază, după cum se știe, de la scriitor la scriitor. Cu toată unicitatea lor, unele din ele pot fi clasate în aceeași categorie de exprimare artistică, ceea ce atrage după sine asemănarea scriitorilor din ale căror opere au fost culese exemplele. Astfel, se poate spune că Papini se înrudește cu Carducci, că Rebreanu are ceva din sobrietatea verbală a lui Tolstoi, că Turgheniev se apropie de Maupassant, și așa mai departe. Stilul literar — deși este și rămâne un fel unic de exprimare — prezintă, prin urmare, caracteristici similare. Aceste caracteristici sînt însă de tehnica stilului, nu de înfățișarea lui generală. Sunt adică lucruri de amănunt, nu de ansamblu din care rezultă, bogat și firesc, originalitatea.

Printre particularitățile ce revin mai des sub pana scriitorilor — e drept, mai mult a marilor creatori — e și aceea încercăm să denumim aici: omologia stilului. Cuvântul îl luăm din geometrie, unde definește proprietatea pe care o au unele elemente de a se găsi, în figuri asemănătoare, totdeauna în raporturi egale. În estetică, el s'ar referi deci la acele imagini de stil, al căror înțeles abstract ori material se află în raporturi de identitate — denumirea geometrică suferă așa dar, o modificare — cu starea sufletească a personajilor. Pentru o primă lămurire, luăm un exemplu din romanul Salambô, al lui Gustav Flaubert, Autorul descrie într'un loc marșul pe care-l fac armatele barbare, de la linia de luptă spre tabăra de refacere. Oamenii sunt indobitociți de răboaiă, instinctele joase le torturează și abia așteaptă prilejul spre a-și le satisface. Înaintea cu ochiul se văd: „Munții, pe vârfuri, aveau forma unor seceri; alții semănau cu piepturi de femei, întinzându-mi sănurile umflate, și Barbarii simțeau cum peste oboselile lor apăsătoare se așezau plină de desfătări”. I) Flaubert reusește, cu talentul său de neîntrecut stilist, să redea foarte bine starea sufletească a barbarilor. Între imaginile din stil — munții ce „semănau cu piepturi de femei”, care-și întindeau „sănurile umflate” — și între pornirile telurice ale personajilor există o perfectă identitate. Imaginile de aci sunt omologice stării sufletești de care sunt cuprinși eroii. Nu mai e vorba de un simplu cadru al naturii, ci de o participare a ei, participare care se manifestă prin asemănarea contopitoare a celor două lumi. Flaubert renunță la procedeul de a-și pune personajele să contribuie ele înșile la conturarea faptului psihologic. El nu zice: „munții li se păreau barbarilor că sunt piepturi de femei”, ci de-a dreptul: munții „semănau cu piepturi de femei”. Felul lui de a descrie — stilul său — are, adică omologie.

Pasajii bogate în omologia stilului oferă și scrierile lui Liviu Rebreanu. Le aducem în discuție, cu atât mai mult, cu cât se mai crede

și azi că romancierul român ar fi lipsit de stil. E de mirare cum critica mai recentă n'a încercat încă să spulbere această nedreaptă învinuire. Rebreanu este unul dintre cei mai mari stilisti ai noștri, scrierile sale prezentând adesea culmi de perfecțiune. Pentru problema care ne interesează, se cuvine să menționăm că, acolo unde stilul lui Rebreanu excelează, omologia nu lipsește. În frunțele tuturor romanelor sale s'ădă în acest punct de vedere, Pădurea Spânzuraților. Aproape fiecare pagină conține câte un exemplu. Stilul omologic presupune o stare sau o temă de realism psihologic și Rebreanu nu-și străinează de asemenea preocupări. (Pădurea Spânzuraților este în întregime psihologică). În Ion — deși roman ce o valoare mai mult socială — stilul este deosebit de foarte multe ori omologic. Iată câteva exemple: „Ești singur (el, Ion), cu mână goală, în străle de sărbătoare, într'o Luni. Sui drept în Luni, unde era porumbiștea cea mai mare și mai bună, pe spinarea dealului... Cu cât se apropia, cu atât vedea mai bine cum s'a destrăcut de zăpădă locușii ca o față frumoasă care și-ar fi lepădat cămașa, arătându-și corpul gol, ispititor”. 2). Compararea pământului cu o față frumoasă „care și-ar fi lepădat cămașa, arătându-și corpul gol” este — ca și în fragmentul din Salambô — în perfectă concordanță, de data aceasta, nu numai cu starea momentană a eroului, dar cu însăși firea lui de totdeauna. Ion încarnează erotismul cel mai excesiv, alături de o nepăsătoare sete de înăvuiere. Cei doi poli, între care gravitează neconștient pasivul sale, sunt Florida și pământurile Anei. Acești doi poli au — genetic — repercurșuni asupra stilului. Descrierile care întovărășesc prezența lui Ion sunt astfel presărate cu imagini luate din domeniul erotic, sau replicile sale conțin totdeauna expresii, din care, adjectivale și adverbiale de cantitate nu lipsește: „Imi trebuie tot pământul, soarele, și-ți bine... Tot pământul!...” ori: „Tot pământul e al meu, domnișore! Cât pământ! numai să-mi dea Dumnezeu sângele să-l stăpânesc...”.

Erotismul lui Ion a îndrumat regulat stilul romanului către omologie. Imaginea fetei cu corpul desvelit e un exemplu tipic.

Fiindcă, atât în pasajul din Flaubert, cât și în cel din Rebreanu, obsesia — de coloratură sexuală — joacă rol important în determinarea omologiei stilului, precizăm că ea nu este de loc cauza unică. Motivele sunt tot atât de multe și variate, după cum multe și variate sunt și izvoarele realismului psihologic în literatură (domeniul unde fenomenul în discuție apare mai cu prisosință). Astfel, pentru a nu părăsi pe Rebreanu, cităm celebrul pasaj, unde eroul sărută pământul: „Se lăsa în genuchi, își coborî fruntea și-și

(Urmare în pag. 3-a)

PALLADY (Expoziția „Căminul Artelor”) Flori

G. TOMAZIU Schiță pentru „L'après midi d'un faun"

ARTISTI PUBLICI

II de ION FRUNZETTI

Mi-a plăcut adeseori să-mi inchipui o sală de teatru în care actorii joacă fără nici un public. Nici măcar ochii umbriți de cască palladiană a pompierului atâr de departe de subitilățile unei Minerve decât a celei grase (pinguii Minerva), să nu fie așezată asupra straniei scene. Nici măcar ai mașinistului. Dacă actorul care susține superior, la cafenea, desinteresarea sa de existența sau inexistența spectatorilor, ar reuși să-și coordoneze eforturile pentru crearea unui rol impecabil, chiar în ipoteza sălii complet deșarte în care ar fi constrâns totuși să joace, abia dacă ar trece acest examen, și-ar putea demonstra sinceritatea spuselor de cafenea.

Și-mi place iarăși să-mi imaginez felul în care ar fi primit un asemenea joc „dețasat de prezența intimidantă a publicului”, dacă sala ar deveni subit populată.

Sentimentul de înensă eliberare pe care s'ar putea pretinde că-l resimte un actor de teatru vid, echivalează cu eliminarea oricărei năzuințe artistice din jocul său. O lege tot atât de imperios impusă ca și cea fizică a gravitației, după care viteza prăvălirii verticale diferă nu numai după raportul volum-densitate (greutatea) al corpurilor, dar și după raportul ce se stabilește între acestea și densitatea mediului în care se mișcă. În vid toate corpurile cad la fel. Sufrinzătoare nivelare a individualităților, fizic privite, în vid, se constată așezarea în cazul activității estetice: fără o rezistență a mediului, care să servească de sprijin răslor sforțării artistice traiectoria tuturor aparițiilor în câmpul culturii devine standard ca înălțala și direcția.

Fără un public care să le valorifice, operele de artă rămân, asemenea elementelor nediferențiate înainte de Facerea Lumii, ca și cum n'ar fi ieși încă din mintea autorului lor: inexistente, lipsite de actualitate, fiindcă dacă vreți, dar fără să angajeze nici o relație în procesul fînțării lor.

Am văzut deunăzi, la o comemorare răsunătoare a unui actor aparent scârbit de aplauzele ropotind, ale multitudini, obligatoriu imaginat entuziaste, jucat în bă aie-de-joc al sărbătoritului, convins că omățiile plebeie, deși i se cuvin neîndoios, sunt departe să i poată sublinia glorioasă existență. Poza de scârbă generoasă („generoasă” pentrucă binevoia și-i desfășure talentele și „scârbă” fiindcă printre cei în fața cărora și le desfășura, nu se găsea — socotea el — nimeni care să merite asta), în care actorul părea că se complăce mai mult ca să se încredințeze pe sine de valoarea sa, decât cu să impresioneze pe alții, mi-a evocat imaginea unui musticios mușchetar al literaturii naționale, abonat la toate premiile oficiale care — „naufrațiat” în învătământ — arbora o mască desgușată, cu nărlie sufletecă ca de miazme palustre, ori de câte ori, cu catalogul sub braț, era silit să treacă, după tergiversări înfinite, aproape de sfârșitul orei de curs, pragul clasei în care prețioasa d-sale ființă avea să se oftimească muștrulind pl-durile oamenilor.

Și actorul și scriitorul suferau în secret de găunoșenie spiritală și de arute îndoieli asupra propriei persoane.

Față de public, artistul nu poate avea decât sau atitudinea opoziției violente, aceea pe care Flaubert o aplauda la Rabelais și Byron, „singurii care au scris cu intenția de a dăuna genului omenesc și de a-l răde în față”, sau atitudinea de largă cuprindere a vieții sub toate formele ei, de căldă umanitate și de iubitoare dărnice, pe care o încearcă la sfârșitul paradoxalei sale vieți pustnicul dela Iasnaiá-Poliana: Tolstoi ajunsese la un ade-nărat negativism estetic din perspectiva unei etici întemeiate pe un misticism manifestat în formele profesismului religios.

Lasat în sfera de influență a acțiunii, a faptel, a creației materiale, omul de rând din cireada imensă a căruia artistul distant al vrăcului romantic își recruta totuși publicul, e firesc să impună artistului alte norme decât ale practicisimului cel stăpăneșe. Homo-faber prizonier al unui egoism deplin, care-l circumscrie în economic, își creează visul compensator al artistului contemplativ. Ceeace n'ar fi primeidios, dacă artistul nu s'ar lua în serios sub înfățișarea aceasta. Născut ca o anti-teză a spiritului practic, ca să-l combată, cenzurându-i dureror pornirile și șarjându-i-le în opere asvărâte propriei sale nepotincioase delectări, artistul de genul acesta nu trebuie să uite că atitudinea sa este contrarie sensului comun, dar în nici un caz indiferentă.

Isolaționismul individualist exprimat în instituția „turnului de filăes”, nu face din acest ustensil o celulă captivată, opacă oricărei relații cu exteriorul, ci o colivie în care pasărea măiastră să poată fi urmărită evoluând de privirile publicului, și care să permită perfectă difuzare a măiesritului ei ghiers. Mișloc de a-l impune poate mai evident atenției sociale, turnul de filăes este

(Urmare în pag. 2-a)

(Urmare în pag. 3-a)

Pe scurt

„Fructul oprit” prima premie-ri a teatrului de vară „Măscărici” se bucură de o distribuție din care remarcăm numele doamnelor Lulu Savu, Mița Stoenescu, Sabina Mușatescu și a domnilor Romeo Lăzărescu și N. N. Matei. Din fericire lipsesc de pe afiș numele domnișoarei Ileana Brătuțanu, un fel de acți-ri care fusese anunțată la in-cept și al cărei rol nu-l prea vedeam într-o trupă care se pare că are cele mai bune intenții față de public.

Doamna Maria Mohor reușește adevărată creație în rolul principal din piesa „Musca” ce se prezintă actualmente la Teatrul „Muncă și Lumină”. Distribuția mai rar în acest an pe scena Teatrului muncitoresc, doamna Maria Mohor a dat și de data aceasta dovada incontestabilului său talent.

Cețim următorul chetar în zărele de dimineață: „Grăbiți-vă! Ultimele zile hilarantele comedie „Accident Palace”.

Pe semne că statul este dat actorilor: Să se grăbească și să isprăvească odată cu prezenta-rea acestei hilarante tragedii.

Iar dacă cei care au compus re-clama s'au gândit la spectatorii noi, samariteni miștoși, le ream-ințim vechea zicală: „Graba strică treaba”.

In numărul viitor vom publica cronica excelentului specta-col de revistă: „Atlantida” în care s'a putut remarca verva inepuizabilului copil teribil al revistei care este H. Nicolaid.

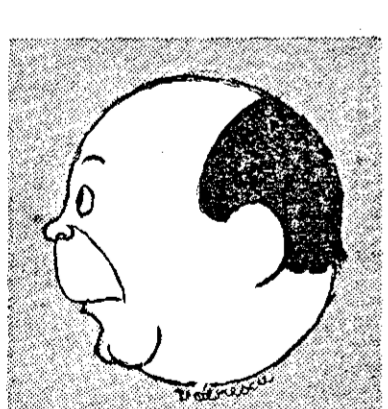

H. NICOLAIDE

Doar două lacune prezintă specta-colul: colaborarea „domnului director” Puțu Maximilian și prezența în distribuție a kilo-metricii domnișoare Valerica Cevie.

Un element care s'a remarcat la producțiile Conservatorului a fost domnul Petru Assan din clasa maestrului Ion Sârbul. Ur-marea acestui succes a fost un angajament la Teatrul Nostru în viitoarea premieră: „Lorelei”, și distribuția sa într-un rol prin-cipal. Dar talentul real de care a dat dovadă la repetiții acest plin de calități actor tânăr n'a fost, pe semne, pe gustul altor actori la fel de tineri dar ceva mai con-sacrați. Rezultatul: lui Petru Assan i s'a luat rolul și i s'a oferit în schimb în aceeași piesă un rolșor de 5 cuvinte.

Aceasta este soarta absolvenților de conservatoare: să tacă și să rabde.

V. MAXIMILIAN

D. V. Maximilian are, incontestabil, un număr impresionant de admiratori. Astfel, comedia-rea antebelică: „Domnul dela ora 5”, obține un mare succes, în ul-

timele zile hilarantele comedie „Accident Palace”.

Doar două lacune prezintă specta-colul: colaborarea „domnului director” Puțu Maximilian și prezența în distribuție a kilo-metricii domnișoare Valerica Cevie.

STUDIO NAȚIONAL: DESTIN

piesă în 3 acte de FERNAN-DA DE CASTRO.

Teatrul portughez, prea puțin cunoscut la noi, a fost, săptămâna asta, prezent pe scena Studio-ului prin lucrarea de certe calitate a doamnei Fernanda de Castro: „Destin”.

Acest destin pare a fi al unei familii de oameni pașnici, cari la un moment dat, prin primirea unei scrisori din partea eternului anchiu din America, are impresia că își poate schimba felul de trai.

Piesa — cel puțin aceasta ne-a fost impresia la premieră — n'a entuziasmat publicul din sală.

E, se pare, acesta destinul pie-selor de genul acestui „Destin”: să fie primite destul de rece de public (avem încă viu în amintire exemplul piesei doamnei Sandra Cocorăscu: „Surorile Aman”).

Mentalitatea spectatorilor ac-tuali cere ca la teatrul să li se ofere neapărat „lovituri de tea-tru”.

Prezentarea unei pașnice fam-illii burgheze nu-i poate satisfac pe cetățenii dornici de sen-zațional.

Idealurile atât de omenești ale fetei de 27 de ani, plictisită să îmbrace mereu aceleași rochii ef-line, îl fac pe spectatorul nostru să strâmbie superior din nas. Tot așa cum suferințele lui Joao, omul obsedat de o boală imagi-nară, îl lasă cu desăvârșire indi-ferent pe cetățeni, dacă nu îl fac ch'ar să surdă neîncredător.

Și e acesta — trebuie s'o spu-nem din capul locului — un mare păcat.

Piesa doamnei Fernanda de Castro nu se poate compara cu majoritatea pieselor prezentate în actuala stagiune. Am întâlnit de-a lungul celor 3 acte o delica-tețe specifică feminină, precum și o foarte atentă observație a mi-cilor amănunte cari, la un loc, constituie obișnuita viață bur-gheză. „Familia” de care se ocu-pă doamna de Castro e constitu-ită dintr-un foarte pașnic tată, două fiice și un câț se poate de nervos băiat.

Sunt patru temperamente cu desăvârșire deosebite. Fiecare va reacționa în chip deosebit în fața scrisorii miraculoase, care îi anunță că în curând vor fi posesorii unei averi neașteptate.

Și curând se ivesc conflictele cari par a duce la o desbinare în această aparent pașnică fam-illie.

Doamnei Fernanda de Castro nu-i plac însă marile drame.

Cronica dramatică

Așa că, încet, încet, lucrurile se vor lămurii dela sine. Scrisoarea — se află la un mo-ment dat — eră adresată altei familii. Și viața familiei își reia cursul normal. Cam aceasta ar fi tema piesei.

Tratată în condiții excelente de doamna Fernanda de Castro, piesa merită o primire ceva mai călduroasă din partea publicului nostru.

Tot așa cum nu pricepem os-tilitățile cu care spectatorii au primit la început jocul domnu-lui Mihai Popescu, excelent to-țuși în rolul lui Joao.

MIHAI POPESCU

Ne-a plăcut de asemenea chi-pul în care și-au interpretat rolurile domnii Gîngulescu — sobru și pe linia justă a rolu-lui. — Emil Bota — întotdeauna foarte bine, atunci când cei de sus se hotărăsc să-l distribuie într-un rol cât de mic — și Mircea Balaban — foarte aplau-dat într-o scurtă dar minuțios studiată apariție.

În schimb, ni s'a părut cam lipsită de viață doamna Tantiu Economu într-un rol care cerea ceva mai multă convingere de la interpreta sa.

Iar domnișoara Migry Nico-lau și-a spus foarte conștiincios rolul. Am fi cerut însă ceva mai mult dela o „premiantă”.

Ne face impresia că domnul Soare Z. Soare s'a cam grăbit cu

puterea în scenă a piesei. Alt-fel nu ne explicăm ușurința cu care a trecut peste unele amă-nunții. Găsim, astfel, că a insis-tat prea puțin asupra micii dra-me care se petrece în sufletul pașnicilor Clara, interpretată to-țuși cu multă sensibilitate de doamna Kitty Gheorghiu Muș-ațescu.

TEATRUL DIN SĂRINDAR: OMUL CARE ZĂMBEȘTE, co-medie în 3 acte de BONELLI.

Prin prezentarea comediei lui Bonelli pe scena Teatrului din Sărindar, teatrul italian modern, ușor compromis la noi după ul-timele piese oferite publicului („Mezclăria Colombo”, „Deschi-deți ferestrele”) a fost aproape în întregime reabilitat.

L-am surprins pe inventivul autor italian, polemizând în pie-sa sa cu Shakespeare, desfiin-țându-i în doi timpi și trei miș-cări întreg sistemul de a îm-blânzi o femeie încăpățănată, ex-pus în cunoscuta sa „Femeie in-dărătnică”.

Brutalități recomandate de Shakespeare în piesa sa, Bonelli îi opune un zămbet etern pe chipul „bărbatului-îmblânzitor” și un calm care până la urmă dezarmează.

La urma urmei nu prea ne dăm nici noi seama care ar fi sistemul cel mai nimerit.

Bonelli e, pe semne, convins că sistemul lui atinge perfecțiunea. Și totuși, credem că n'ar putea să-și dorească altceva mai fru-mos decât ca, după ce se vor scurge cam tot atâtea secole ca acelea cari îl despart pe Shakes-peare de Bonelli, un alt autor dramatic al timpului și al siste-melor de atunci, să-și amintească de piesa „Omul care zăm-bește” și să-i combată sistemul expus.

Ca toate piesele italiene, lu-crarea lui Bonelli aduce pe scenă, un personaj foarte principal, în jurul cărui se agit alți câțiva cetățeni și alte câteva cetățene al căror rol este acela de a scoa-te în evidență meritele eroului principal. Acest erou este, în piesa lui Bonelli, domnul Pio Fal-deia, italianul cu un paradoxal calm englezesc. Acest Pio Fal-deia prezintă proprietăți de ade-vărat magician, isbutind să îm-

blânzească cu un simplu zămbet, o adevărată tigroaică.

Nu știu dacă ați observat, dar majoritatea persoagiilor din piesele italiene moderne stăpă-nez diverse formule magice, cu ajutorul cărora izbutesc să ducă la bun sfârșit ceea ce și-au pus în cap.

Atât Profesorul din „Banii nu fac două parale”, cât și Avoca-tul din „Orașul fără avocați” reușesc până la urmă, primul să demonstreze că într'adevăr „ba-nii nu fac n'ci două parale”, iar al doilea să provoace certuri și procese într'un oraș de oameni pașnici.

Amândoi, la fel ca și alte per-sonagii, cum ar fi Mătușa din „Eva în vitrină” sau Mezelărea-sa din „Mezelăria Colombo”, a-buzează de o vorbărie la care Bonelli, prezentându-l pe P. o Faldela, a renunțat.

În schimbul discursurilor înle-resante dar interminabile, Bo-nelli a intercalat în piesa sa a-numite situații de un humor de cea mai bună calitate. Remar-cabilă în privința aceasta este scena vizitei din actul II.

În orice caz, preferăm piesa d-lui Bonelli, discursurilor din când în când dialogate, din repertoriul italian modern, prezen-tate până acum la noi.

Pentru a evita monotonia in-erentă la un moment dat oricărei piese de teatru, Bonelli a făcut să intervină în lucrarea sa și anumite elemente sui generis cum ar fi un aparat de înregis-trat vocile omenești sau o taba-cheră care fabrică singură țigări.

Având în vedere aceste ele-mente neobișnuite în alte pie-se de teatru, precum și dialogurile vii și interesante, credem că Bonelli s'ar descurca foarte u-sor dacă ar încerca să scrie o piesă în două personagii, gen de piesă, cel puțin la noi, foarte căutat.

O imputare pe care am putea

să o aducem lucrării lui Bonelli, ar fi inutilitatea actualui III.

Avem impresia că acest ultim act a fost scris numai pentru-că obiceiul cere ca piesele să fie scrise în cel puțin 3 acte.

Or, acest „om care zămbeș-te” pare a-și fi dus la bun sfârșit misiunea chiar odată cu sfârșitul actului II.

Acest final de act aduce cu el îmblânzirea Adrianei, moderna femeie îndărătnică. Și avem im-presia că numai pentru ca piesa să nu se isprăvească prea tute, autorul a mai recurs la o criză de nervi a Adrianei (actul III), pe care P. o cu imperturbabilul său suras o va domoli ușor.

Spectatorii se pot însă întreba pe bună dreptate: „Cine ne spu-ne nouă că Adriana nu va de-veni neșuferită, așa cum a do-vedit că poate fi din nou, cu toate că la un moment dat fă-cea impresia că se va îmblânzi?”

Întrebare pe care, dacă piesa ar fi avut numai primele două acte, publicul nu și-ar fi pus-o.

Directorul de scenă, d. Ion Șa-highian, a insistat asupra unor amănunte, părți excelente în piesă, scăpând totuși din mâini frânela întregului spectacol care foarte des a lănczeit. Aveam la un moment dat impresia că d-l Șahighian a impus piesei un ritm „au ralenti”.

D-na Nineta Gusti și d-l Ra-du Beligan, în rolurile Adrianei și al lui Pio, au adus în scenă multă tinerețe și (mai ales, d-l Beligan) mult talent. Nu cre-dem totuși ca dânsii să fi redat în întregime intențiile autorului.

D-l Romald Bulfincki, inter-pretul de ve vremuri al rolului principal din „Femeie îndărătnică” s'a mulțumit în această versiune modernă cu rolul ceva mai mic al tatălui Adrianei, că-ruia i-a împrumutat însă toată experiența actorului de talent, redând în condiții excelente bonhomia personajului.

În mare progres ni s'a părut d. Lungeanu, interpretul primu-lui Iogodnic al Adrianei.

Interesante apariții au mai avu-t în această piesă doamna Cella Marion și d. Marcel E-nescu.

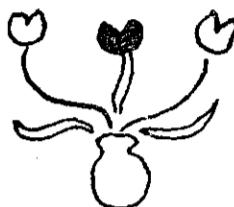
TRAIAN LALESCU

Mai pe larg

ULTIMUL AFIȘ

al Teatrului Național a anunțat închiderea stagiunii din anul a-cesta: un afiș albastru, o piesă românească și cea mai compactă distribuție întâlnită, cândva pe prima noastră scenă.

Sfârșitul înșirării numelor în-naștăse înamănunchia „Un flă-cău” — o voce brodată pe trei replici. „Un flăcău” — Ion Fe-ticu (pe afiș) în realitate George, student la Conservatorul Re-gal de Artă Dramatică. Nu vrem să facem elogiu figurantului George Feticeu: nu mai are nici un rost! El a avut 19 ani. Și tot ce agonisise în tinerețea aceasta băntuită de miresme și de miase-mă a dăruit în primele spectaco-le ale celui „Iancu Jianu”. Vi-l aduceți aminte? Vă rog, încera-ți: în tabloul doi, în primul plan al scenei, un băiat vânzos cu o floare de câmp între dinți... Ei bine, băiatul ăsta, într-o seară nu a mai venit la teatru. Se îm-bolnăvise. Și într'altă seară Fe-ticu și-a trimis cei 19 ani ai lui într-o călătorie fără de sfârșit.

Dar ciudat: Feticeu a avut 19 ani și din seara aceea, plecat fără un cuvânt, arunca vântului Feticeu, totuși, a continuat să fi-gureze pe afișul Teatrului Na-țional până la acel ultim spec-tacol de închidere a stagiunii. Nu a fost o eroare. Nu a fost de-cât un joc al soartei lui, numă-rată pe 19 flori de câmp. Le-a rupt într-o zi și le-a dăruit cuiva.

Incrusțăm aici, în locurile celor cari erau în drept să-și spună cuvântul despre figurantul — e-lită care este studentul de Con-servator, despre specularea tine-reții lui — gândul nostru bun și tot pe atât de tânăr. (Căci fie zis: la moartea unei balerine de la Cărbuș se închin articole pe două coloane — la moartea figu-rantului-student, în prag de ca-rieră strălucită în teatru îl ră-mâne un nume uitat pe afiș și un ferpar.)

Totuși, să-i aducem lui Feticeu această amintire: ultimul afiș de la Național și lacrima celor cari l-au cunoscut.

PIESE FALSIFICATE

— așideri vinurilor falsificate — pot să îmbolnăvească pe cei cari le degustază. E cazul celor patru incidente, „Surorile Aman” de Sandra Cocorăscu și regisorul din pasaj, d. Sică Alexandrescu.

Mărturisim confuzia pe care ne-a produs-o lectura atentă a textului și confruntarea cu rea-lizarea scenică. Neîndoim, d. Sică Alexandrescu, este un mul-tumit îndeobște cu indicațiile în lungul replicii, pe care le dau au-torii. Și este cunoscut conflictul între autor și regisorul care se vrea realizat paralel cu propria operă în sarcă sau bogate indi-cații. De aici, în general, autorul nu poate să-i adnoteze textul cu indicații regisoriale, pe care nu-mai un ochiu străin le poate în-trezări în fiecare replică.

Și d-na Sandra Cocorăscu gre-șește când crede că își poate schița personajule cu inutile ad-jective care pot fi un mobil li-terar, dar nicidecum teatral. Tre-când totuși peste aceste conside-reații care o privesc de altfel pe autoare, piesa incredințată d-lui Alexandrescu trebuia să fie des-brocată de acest text de indicații literare și privită regisoral în chiar esența ei care mărturisese în numele d-nei Cocorăscu, latențe miraculoase pentru un director de scenă conștiincios. (Nu-i locul aici pentru o discuție pe larg — totuși schimbăm tendin-ța de bagatelizare, de falsificare chiar — a unor lucrări dramati-ce care încușpe pe alte mâini, ar fi fost sortite și unor succese de finută artistică.)

Și d-na Sandra Cocorăscu gre-șește când crede că își poate schița personajule cu inutile ad-jective care pot fi un mobil li-terar, dar nicidecum teatral. Tre-când totuși peste aceste conside-reații care o privesc de altfel pe autoare, piesa incredințată d-lui Alexandrescu trebuia să fie des-brocată de acest text de indicații literare și privită regisoral în chiar esența ei care mărturisese în numele d-nei Cocorăscu, latențe miraculoase pentru un director de scenă conștiincios. (Nu-i locul aici pentru o discuție pe larg — totuși schimbăm tendin-ța de bagatelizare, de falsificare chiar — a unor lucrări dramati-ce care încușpe pe alte mâini, ar fi fost sortite și unor succese de finută artistică.)

Și d-na Sandra Cocorăscu gre-șește când crede că își poate schița personajule cu inutile ad-jective care pot fi un mobil li-terar, dar nicidecum teatral. Tre-când totuși peste aceste conside-reații care o privesc de altfel pe autoare, piesa incredințată d-lui Alexandrescu trebuia să fie des-brocată de acest text de indicații literare și privită regisoral în chiar esența ei care mărturisese în numele d-nei Cocorăscu, latențe miraculoase pentru un director de scenă conștiincios. (Nu-i locul aici pentru o discuție pe larg — totuși schimbăm tendin-ța de bagatelizare, de falsificare chiar — a unor lucrări dramati-ce care încușpe pe alte mâini, ar fi fost sortite și unor succese de finută artistică.)

BIBLIOTECA TEATRULUI

Național sub directoratul d-lui Liviu Rebreanu — să ne fie îngă-duit să o spunem — trecut pe mâinile fără gripele ale nu știm cărei Doamne — a îmbrăcat o halnă care nu face cinste nici Pri-mei Scene nici chiar editurii care își adaugă firma în josul coper-tei.

Dece are lucrurile bune dela alții (Pompliu Eliade și mai târ-ziu Sadoveanu Marin Ion) să nu fie continuate?!

Dece oare Național-ul a incre-dințat țipărirea lui Shakespeare unei editurii care nu s'a înver-nat să schimbe barem ne-forma-ta Bibliotecii pentru toți!

Ne miră cum Teodor Scarlat, care dacă nu ne înșelăm face par-te din redacția literară a teatru-lui poate să respire acolo unde humul simf artistic este neschim-bat!

Sunt întrebări care așteaptă răspunsuri, înfăptuiri care să nu ne facă să roșim pentru obrazii altora.

NEALTE

Producțiile Conservatorului

CLASA DOAMNEI MARIOARA VOICULESCU

Ca și în ceilalți ani, chipul în care s'au prezentat în fața pu-blicului, elevii doamnei Mario-ara Voiculescu, a trădat grija pe care întotdeauna o pune această profesora în pregătirea elemen-telor ce li suat încredințate cu misiunea precisă de a scoate din ele viitorii actori.

Vom remarca mai întâiu fru-moasa finută scenică a domni-șoarei Elpis Calomiris, care inter-pretând o scenă din „Gloconda” a știut să împrumute eroinei toată demnitatea care se cuve-nește acestui rol. De asemenea tre-bue remarcată în chip special partenera sa, domnișoara Lia Câr-bunescu, element care ce alții s'a relevat și în două acte din „Heidelbergl de altădată” și „Femeia și Păiața”.

Cu actul din „Femeia și Păia-ța” și-a dat producția domnișoa-ra Kitty Constantinescu, de care nu vedem cum am putea să ne ocupăm noi, simpții croniciari dra-matici. Aprecieri asupra apari-ției sale ar cădea mai de grabă în sarcina cronicarilor coreogra-fici. Căci domnișoara Kitty Con-stantinescu, după ce a evoluat, într'un aplaudat dans spanol a continuat să danseze și în scenele vorbite, ni-lund cu desăvârșire că în teatru e utilă și inte pretarea.

În schimb au dovedit frumoa-se aptitudini teatrale domni C. Bărbulescu și I. Henter, cari, cu multă conștiinciozitate i-au ser-vit replicile.

Doar scene din piesa lui Ro-stand, „L'aiglon” au dat ocazia publicului — atât cel din sală, cât și cel din lojile oficiale — să admire două elemente tinere de certă valoare artistică: domnul Ion Isăia și domnișoara Corina Constantinescu — de altfel, proas-păt angajată a Teatrului Națio-nal, în urma succesului dela pro-ducție i. — Domnul Ion Isăia a știut să imprime rolului lui Flambeau toată bărbăția și în același timp naivitatea necesară, debitând, cu mult brío dificilă tiradă: „Dar noi...” Pe de altă parte domni-șoara Corina Constantinescu, fosta elevă preferată a doamnei Sadova, ne-a prezentat un duce de Reichstadt eteric, păstrând în ochi melancolia umbrelor gin-trecut. Amândoi tineri absol-venți merită deosebite felicitări.

Ultima și-a dat producția dom-nișoara Kiki Fanaft. Dănsa ne-a prezentat împreună cu finerli săi colegi un interes Heidelberg de altă dată, realizând o naivă Kitty,

CLASA DOAMNEI MARIA FILOTTI

Ultimii s'au prezentat în fața publicului elevii doamnei Maria Filotti. Ceva cam prea muți, uni mai buni, alții ceva mai puțin buni. La fel ca și la celelalte producții.

În general, am asistat la o plă-cută serie de producții care ne-au relevat și două buni actori în de-venire: domnișoara Corina Con-stantinescu și domnul Ion Isăia.

Ultimii s'au prezentat în fața publicului elevii doamnei Maria Filotti. Ceva cam prea muți, uni mai buni, alții ceva mai puțin buni. La fel ca și la celelalte producții.

În schimb au dovedit frumoa-se aptitudini teatrale domni C. Bărbulescu și I. Henter, cari, cu multă conștiinciozitate i-au ser-vit replicile.

Doar scene din piesa lui Ro-stand, „L'aiglon” au dat ocazia publicului — atât cel din sală, cât și cel din lojile oficiale — să admire două elemente tinere de certă valoare artistică: domnul Ion Isăia și domnișoara Corina Constantinescu — de altfel, proas-păt angajată a Teatrului Națio-nal, în urma succesului dela pro-ducție i. — Domnul Ion Isăia a știut să imprime rolului lui Flambeau toată bărbăția și în același timp naivitatea necesară, debitând, cu mult brío dificilă tiradă: „Dar noi...” Pe de altă parte domni-șoara Corina Constantinescu, fosta elevă preferată a doamnei Sadova, ne-a prezentat un duce de Reichstadt eteric, păstrând în ochi melancolia umbrelor gin-trecut. Amândoi tineri absol-venți merită deosebite felicitări.

Ultima și-a dat producția dom-nișoara Kiki Fanaft. Dănsa ne-a prezentat împreună cu finerli săi colegi un interes Heidelberg de altă dată, realizând o naivă Kitty,

CLASA DOAMNEI MARIA FILOTTI

Ultimii s'au prezentat în fața publicului elevii doamnei Maria Filotti. Ceva cam prea muți, uni mai buni, alții ceva mai puțin buni. La fel ca și la celelalte producții.

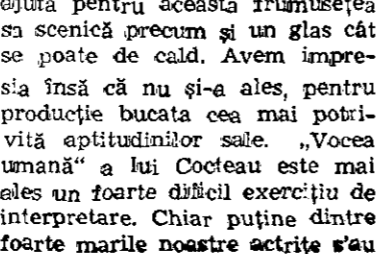
În general, am asistat la o plă-cută serie de producții care ne-au relevat și două buni actori în de-venire: domnișoara Corina Con-stantinescu și domnul Ion Isăia.

Ultimii s'au prezentat în fața publicului elevii doamnei Maria Filotti. Ceva cam prea muți, uni mai buni, alții ceva mai puțin buni. La fel ca și la celelalte producții.

În schimb au dovedit frumoa-se aptitudini teatrale domni C. Bărbulescu și I. Henter, cari, cu multă conștiinciozitate i-au ser-vit replicile.

Doar scene din piesa lui Ro-stand, „L'aiglon” au dat ocazia publicului — atât cel din sală, cât și cel din lojile oficiale — să admire două elemente tinere de certă valoare artistică: domnul Ion Isăia și domnișoara Corina Constantinescu — de altfel, proas-păt angajată a Teatrului Națio-nal, în urma succesului dela pro-ducție i. — Domnul Ion Isăia a știut să imprime rolului lui Flambeau toată bărbăția și în același timp naivitatea necesară, debitând, cu mult brío dificilă tiradă: „Dar noi...” Pe de altă parte domni-șoara Corina Constantinescu, fosta elevă preferată a doamnei Sadova, ne-a prezentat un duce de Reichstadt eteric, păstrând în ochi melancolia umbrelor gin-trecut. Amândoi tineri absol-venți merită deosebite felicitări.

Ultima și-a dat producția dom-nișoara Kiki Fanaft. Dănsa ne-a prezentat împreună cu finerli săi colegi un interes Heidelberg de altă dată, realizând o naivă Kitty,

KITTY CONSTANTINESCU

Cronica muzicală

MANIFESTARI ROMANEȘTI PESTE HOTARE

Not mărturie ale bogăției deosebite de talente de care se bucură muzica românească au fost recent făcute, în străinătate.

Cu ele, anul muzical românesc extern a atins frumoase propor-ții, în felurile domeniului.

O largă activitate a avut d. Ionel Perlea care este astăzi un dirijor cunoscut și o valoare re-cunoscută în Germania și Italia unde este chemat să prezideze la edificarea unor din cele mai interesante spectacole lirice sau concertice simfonice. În luna Iu-nie, d-sa a fost din nou solicitat să dirijeze în Germania, unde a luat și parte ca delegat al României, alături de profesorul Constantin Brăiloiu și de tânărul compozitor Constantin Silvestri, la congresul compozitorilor in-ternaționali.

D. Constantin Brăiloiu a ținut, la întoarcerea din Germania, o conferință despre muzica popu-lară românească, la Bratislava.

Cu totul gresită ni s'a părut elegerea domnului Brăiloiu, care a interpretat o scenă clown-nesască din „Doi tineri din Ve-rona”.

Un bun element de comedie este domnul Adrian Ionescu, care ne-a plăcut în deosebi în replica

seldorf, fiind cât se poate de căld primii și considerat drept unul din cei mai teimeinici toțuși tineri șefi de orchestră ai zilei.

Tot în luna Iunie, o interpretă română, ce deține în arta au-tentă a pianului un loc de cin-ste d-na Silvia Serbescu, a fost invitată să dea concert în Tur-cia, la Ankara și Istanbul, unde a obținut succese răsunătoare.

O strălucită recunoaștere ar-tistică peste hotare a obținut d-na Florence Lupaeșu, muzi-ciană excepțional de înzestrată, care a fost invitată la Sofia să-și dea concursul susținând impor-tantele contribuții ale harpei la reprezentațiile și concertul ope-rei din Neapole. Prim tenor al acestui turneu a fost Tito Schipa, care a cântat și arii cu accom-pañament de harpă.

Reamintim cu acest prilej că o serie de tineri și talentați cântă-reși români, d-na Valentina Crețoiu Tassian și d-nii Dinu Bădescu și Șerban Tassian sunt angajați ai Operei populare din Viena unde au găsit largi rânduri de admiratori.

D. Dinu Bădescu a luat parte și la turneul german de operă făcut în Slovacia, unde a cântat rolul lui Cavadarosi din opera „Toseca”, alături de d-na Erna Balasus.

Sunt toate isbânzi naționale care au purtat și dincolo de fruntarii, soli emoționante ale artei și sufletului românesc.

ROMEO ALEXANDRESCU

Artiști și public

(Urmare din pag. 1-a)

NOTE GERMANE

IN EDITURA

Paul Pary din Berlin au apărut: *Schwerter und Spindel* (Spade și fuse), *Das Grenzerbuch - Von Pfadfindern, Hauptlingen und Lederstrumpfen* (Cartea grănicerilor - Despre cercetași, căpetenii și Lederstrumpfii), *Das nackte Leben* (Viața goală), *Das Geheimnis* (Taina), *Der tote Mann* (Omul mort), *Am Kamin* (La gura sobei), *Birschen und Böcke* (Vânător: și țapi) și *Der Jäger und sein Schatzen* (Vânătorul și umbra lui).

Autorul acestor volume de proză este Friedrich von Gagern unu-din marii povestitori pe cari l-a dăruit vechea Austrie scrisului nemțesc.

FRIEDRICH VON GAGERN

Împlinind, în ziua de 26 Iunie 1942, șasezeci de ani, privește cu mândrie asupra unei cariere scriitoricești ce-l situează între cei mai nobili îndrăgostiți și interpretări ai peisajului natal. Originar din Carintia și vânător pasionat, von Gagern nu caută dincolo de orizonturile alpine cunoscute și spațiu pentru eroii povestirilor și romanelor sale și nu și artificializează darul cu care l-a înzestrat Dumnezeu ci, recunoscător ca mai toți marii inițiați în slujirea sinceră și directă a nelineștii care ne poate dermina să vedem mai limpede anumite realități și să auzim mai clar anumite voci, scrie cu fond, ceea ce înseamnă: cinstit. Acesta e și semnul lui distinctiv, căci cinstit au scris și vor scrie toți izvoditorii autentici de slovă vie.

Precum se întâmplă de obicei von Gagern și-a început ca simplu redactor ucenicia literară. Și încă la un periodic vândăresc. Întâmplări ciudate, de necrezut, extraordinare cinegetice ca să nu o mai lungim dar cu descrieri în țesutul cărora palpita o inimă bogată și darnică. Dintr-un astfel de material s'a alcătuit și prima carte: *Im Büchsenlicht* (În lumina puștii), apărută în 1907. Dar nici *Wundfahrten* (Urme însingurate, 1910) nu aduc altceva în afară de o vătădă matorizare stilistică și o mai obișduțoare a trăirilor.

Cine însă îndrăgește desigur codrilor și luminisurile plaiului, nu este, în mod necesar, un exilat voluntar din așezările omenești. Mai ales dacă e scriitor. În sufletul lui von Gagern încep să se limpezească anumite convingeri și capătă chip anumite fețe. El, solitarul, își dă seama că vede mai lămurit acolo unde o lume întreagă, învinsă de duhul descompunerii, se lasă în voia întâmplărilor. Din aceste viziuni crește un roman, *Der böse Geist* îi spune autorul, adică Duhul rău. Subiectul? — Decăderea morală a unui sat

alpin. Decădere căreia trebuia să-i urmeze ceva nemișcat de grav. Romanul a apărut în 1913, iar în 1914 a izbucnit primul război mondial. Friedrich von Gagern s'a dovedit a fi bun vizionar. În general toți scriitorii adevărați sunt și vizionari. Cu romanul acesta însă, vrăjtitul aventurilor și popasurilor vânătoresii descoperă partea însăși a talentului său. Și o urmărește cu răbdare robustă și rară atenție. De acum înainte știe ce poate și ce trebuie să facă. Războiul îl mai învață că pentru fiecare dintre noi există numai un singur razim sufleteș: credința în virtuțile poporului din care ne-am obișnuit. Destinul nostru, al fărâșii, e zbor de vultur sau rădăcina a plantei, dar pe sub cerurile și peste gurile pământului care e numai al înaintașilor și urmașilor noștri. În *Das Geheimnis* (Taina, 1919), un conte își dă la timp seama de acest destin și romanul devine hotărâtor pentru von Gagern. Die *Wundmale* (Stigmatul, tot în 1919) povestește unui sat, iarși din Alpi, în care doi preoți, unul inspirat de duhul binelui și celălalt de diavol, își dispută dreptul de a propovădui evangheliile opuse și se situează la nivel similar. Biruie, bineînțeles, ce trebuia să biruie moralul și etnicul coordonatele de totdeauna ale trebuinței noastre de a ne orienta în mod cert când e vorba de lumi noi.

Nu mai în *Das nackte Leben* (Viața goală, 1923), von Gagern atacă o altă temă: un nobil caută și găsește, departe de Europa, mântuire într-o viață primitivă. *Carlea e aproape fascinată și de un pitoresc apar'e. Totuși iese oarecum din planul convingerilor intime ale autorului.*

MAISTRU IN INTUIREA

darurilor și drep'urilor etnice, von Gagern publică însă, în chiar anul următor, opera sa de căpetenie: *Ein Volk* (Un popor), care-l face cunoscut în toată lumea. *Ein Volk* e carte genială. Acțiunea se petrece în Croația răscolelor d'n 1880. Un popor pașnic dară dărz, se scutură de sub jugul magharilor și evreilor cari îl exploatează și-l asupresc peste margine răbdări. În acest, rrmant colicic, dresap și nubiă mânia unui răzvrăt care devine ocrătorul ce or umilți și obișdui, dar colcăie și stilul cel mai expresiv al lui von Gagern. Numai în *Die Strasse* (Drumul, 1929), mai întâlm' asemănător dinamism și similară vigoare. Drumul este și el remanul unor mărșneni pe cari li distruge civilizația. Iaă, reiat, de cineva care desgur nu-l cunoaște pe Eminescu, leit motivul, și cum vin cu drum de fier toate cântecele pier'.

Friedrich von Gagern a mai scris romanele: *Der tote Mann* von Gagern va mai da, fără în-

BALADA

pentru

mama poetului

Ascuns de tine, mamă, scris-am vers
mai plin de vlagă ori mai ne'nțeles;
dar, pază, fremăta — cum slove-ar fi mure —
peste colibă și peste umăr, o pădure!
Adeci ai apăsat, în cântători, pe clampă
să vezi cum n'asudam pentru vre-un rost:
m'ai dojenit, și nu sufiași în kampă...
...Și singur spuneați truda stelară pe de rost
când stelele-asurzise: a iar drăpuri de lumină
venea pe-aceiași brazi, la geom, plângând rășină...
Când somnul mi-a'implet în cearcăne-o găteală
de soare, sub garofală, setoasele de glori
v'suri nou-născute furnicău simul florii
și tu cu pasul moale, fericeii din roboteală...
Și muntele zâmbea mai bun și 'ntâtor
zilelor tale decât „cel spre lună-lătrător”,
și le-asculta, punând surdina apei rezezi:
și-a poate că'n bolșile ce te-or slăvi, din viață,
mai spornic, luceșorul de d'm'neacă
cioplea, sub un obroc senin, păpuși de lespezi...

SIMION STOLNICU

CÂNTEC PENTRU MÂNA POETULUI

lui MATEI ALEXANDRESCU

Mână albă, palid cărăuș
Al tristeții degetelor fine,
Pentru cine tremuri, pentru cine
Sui mereu al slovelor urcuș?!

eara, când agale te oprești
Lângă steaua frunții 'ngândurate,
Cade bruma viselor uitate
Peste crinii tăi împărătești.

Și încet, cu vremea, te aplעי
Tot mai mult spre mai de elegie...
Nu te chiamă nimeni și nu știe
Unde duc tăcutele-ți poteci.

Dar când lângă ape de ațiaz,
Unde nu-i tristețe nici cuvinte,
Te așteaptă zâna, tu, cuminte
Te desparți de frunte, de obraz,

Și pomind spre țara de mister
Risipită'n melodii și vise,
Lași tăcerea genelor închise,
Ca să dormi pe-o ramură de cer.

VICTOR GEORGE DUMITRESCU

(1927) și *Schwerter und Spindel* — Ahnen des Abendlandes (Spade și fuse-Străbunii occidentului, 1939) — acesta din urmă o vastă frescă a cărei acțiune se întinde peste aproape un mileniu: de lupă, muncă și destă; — și volumul de nuvele și povestiri: *Der Märterpfahl* (Stălpul torturii, 1925), *Das Grenzerbuch* (Cartea grănicerilor, 1927), *Geister, Gänger, Gesichte, Gewalten* (Spirite, călători, arătări, puteri 1932) și un șir de noi episoade vânătoresci.

Ajunș în culmea maturității lui Gagern va mai da, fără în-

TRAIAN CHELARU

Cronica plastică

Justificări, păreri și sugestii plastice

Faptul de a te plimba prin expoziții de pictură comporă, indiscutabil, un viu interes. Nu numai ca să-ți lumineze ochii prin comparare, dar controversele pe care le ridică o pânză, diferitele puncte de vedere ale privitorului, precum și posibilitatea de a-ți contempla lucrarea alăturată de a marilor maeștri... este încercarea de învățăminte, de tăc.

Dintr'odată îți pierie ifosul, devii modest... Apoi și întâlnirile care-ți sunt prilejuate cu anumiți cititori — ce te interpelează fără să te cunoască și cărora ai slăbiciunea să le răspunzi — pentru a primi ostracizări iscate de păreri greșit înțelese, sunt încă una din savuroasele experiențe, pe care le poți face cutreerând expoz.ții...

Această tinerețe efervescentă, grăbită să decreteze suprimarea criticului plastic și al cronicii, nu cunoaște — măcar că poartă ochelari — nu cunoaște, zic, particularitățile faunei pictoricești.

Și vom povesti o veche, dar veridică anecdotă.

Un cronicar X făcea pe vremuri cronică plastică. Vorbind de un sculptor feminin — bine cunoscut — a scris și el, ca omul, o frază, ce părea inofensivă oricui; dar care — din păcate — avu daru: să infurie la culme artista în chestiune. Aceasta lăsându-se pradă temperamentului său vulcanic, așteptă pe bietul cronicar, înarmată fiind (sau cel puțin lăudându-se) cu o umbrelă, pentru a rupe pe spinsrea lui efectele nenorocite ale frazei cu pricina. Cronicarul, prudent, nu se prezintă; preferă să nu apară nici să scrie sau să vorbească despre opera acelei talentate, dar bălănoase artiste. Ei bine, rezultatul a fost că i s'au trimis zeci și zeci de mesagii, fie verbale, fie scrise, ca să vină să vadă măcar expoziția (fără nici un risc!), ei însă a ținut morțiș; și nu s'a dus...

Rău cu rău, stimate domnule cititor, care ne faci cinstea deosebită să ne înțelegi anapoda, dar mai rău fără rău...!!

În galeria nou deschisă a „Căminului Artelor”, confruntările își urmează ritmul cu pași accelerați. Pânze noi vin mereu și împropășteze ochiul, care mai de care mai violente, mai bălănoare la ochi. De altfel, viorulenta colorilor e pentru moment momentane, punctul de atracție al publicului nostru.

De aceea mă întreb cât poate fi de gustată acea pânză de dimensiuni mediocre, de o nobletă unică și de o sobrietate ce ar putea pare ridicolă între atâtea culori tari a lui ANDREESCU, reprezentând o becață simplă înținsă pe masă, fără nici un artificiu. Mă întreb dacă va găsi achizitor, căci desigur acei ce o va cumpăra va denota că îi place pictura în sine, pictura pentru pictură, nu pentru semnătură. Acest ANDREESCU nu e semnător, în schimb cele două întoarcere de pădure aspectuoase, „mari”, cu luminisuri stropite din loc în loc pentru mai mult efect, și cu acei mestecămi mai târcați decât o zebra sunt, pentru că semnător, deja reținuți... Calitatea acestor interioare de păduri „pară” să fie bună și nu este decât artificiu, efect, egalitate de ton și lumină. Același verde și sus și jos, aceeași culoare și în lumină și în umbră... Diferențieri de ton nu există... Toate acestea scapă unui ochi neexersat. De fapt, și ANDREESCU era om, nu era mașină de produs tablouri perfecte.

Expoziția de fiori dela „Căminul Artelor” îți arată tonuri vii, încântătoare, unele stridente. Știu însă o uleică pictată parcă din noroi de ANDREESCU. Un tablou mic — modest — sărac am putea spune, în care nu

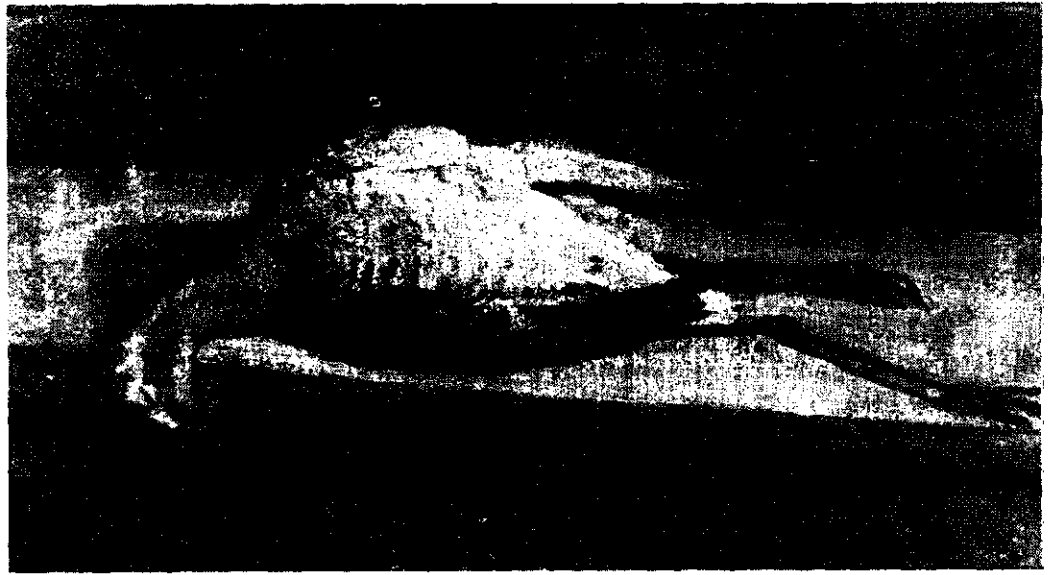
există un singur cadmiu sau un singur lac. Câteva floricele de un gălbui nedefinit o împodobesc. Puțin ocru, negru și verzul, o tonalitate în genere măsluie îl învalue tot. Văditul sunt atât de măștrii puse, încât cele mai „colorate” pânze din lume cad, se șterg...

În casa profesorului Bogdan din Iași există o comoară, pentru care s'ar conveni să se facă un pelerinaj: acea comoară e o floricele în ghiveci, o zambilă pictată de ANDREESCU...

Dar orice predică s'ar ține, publicul fascinat tot după culorile cu toptanul va alerga, pictura în esență îi va scăpa totdeauna. Secrețul picturii nu-l poate dibui... și e mai bine așa. Un domn mă întreba cu o delicioasă naivitate: „spune-mi, te rog, cum știi d-ta că o pictură este bună?”

Dacă ne-am dăruia tainele tuturor, ce ne-ar mai rămâne? Să lăsăm cu bucurie să fie cumpărate acele tablouri încercate de verde, galben, roșu și albastru și nouă celor care nu avem bani, să ne rămână ANDREESCU de cea mai fină, cea mai superioară calitate, pentru delectarea și plăcerea ochiului.

LUCIA DEM. BALACESCU

ANDREESCU

Becață

EXPOZIȚIA UNIVERSALĂ DIN ROMA

O interesantă viziune a viitoare expoziții universale și a lucrărilor în curs în Cetatea Eternă, publică excelența revistă editată de V. Bompiani, „Civiltà” (primul trimestru al anului XX).

Se demonstrează aici odată mai mult cum regimul fascist, regim de mari construcții și de mari constructori, caută să execute temeinic până și edificiile care vor servi unui atât de ocazional scop, și care, în orice țară din lume, — nu mai vorbim de a noastră — ar fi fost concepute cu maximum de spectaculozitate momentană, dar numai în vederea evenimentului, temporar.

Gândul Duceului este însă să dureze clădiri care să rămână pe veci, mărturisindu-și utilitatea și după închiderea expoziției. Orice agreement își capătă astfel rostul său de utilitate, iar frumusețea aparențelor imediate dobândește un substrat de seriozitate.

Calea Imperială care începe între solemnele vestigii ale Imperiului Roman, traversând întreaga Romă mussoliniană, conduce la locul destinat Expoziției Universale.

De departe, ansamblul de mase monumentale armonice, kilometricul teren ritmat de gigantice edificii ce izbucnesc către cer, revelează Expoziția. Calea se deschide într-o piață largă, dar închisă, dintr'amândouă părțile, prin două largi exedre care-i dau aspectul unui imens hall, în care vizitatorul se găsește în si-

Note italiene

tuția de a începe să „trăiască” porturile porticurilor, frizelor și cornișelor, unde patru fântâni imponente, decorate cu sculpturi, își așazăl către cer jocurile de ape.

Edificiile, fără să mai vorbim de parterul divizat în vaste încăperi, unde se vor aranja standuri, magazine, săli de desfășurare, au două ordine corespunzând celor două etaje de coloane de marmură care dau spre piață, și trei etaje de-alungul celorlalte aripi ale clădirii.

Corespunzând celor două ordine de coloane, la primul și al doilea etaj, se desfășoară în înel, superbe galerii largi de 8 metri și lungi de 140 metri, circa, în timp ce alte săli au fost amenajate să primească materialele de expus care vor fi plasate aici în timpul expoziției.

Un cinema, pentru filme excepționale, pentru actualități și noutăți cinematografice, va fi dotat cu cele mai moderne instalații, fie de ordin tehnic, fie de ordin confortului publicului spectator. În timpul sezonului, va funcționa de asemenea un cinematograf în aer liber, într-o terasă grădină.

Totul pentru om; se înțelege că totul raportat deci la proporțiile umane.

Arhitecții sunt: Giovanni Muzio, Mario Paniconi, Giulio Pediconi.

SORACTES

Omologia stilului

(Urmare din pag. 1-a)

lpi buzele simțind neîncetat atingerea rece și dulceața amară a pământului. Satul, în valie, departe, părea un cub de păsări ascuns în văgăuni de frica uluiului”. (3) Micșorarea satului la „un cub de păsări ascuns în văgăuni de frica uluiului” e cerut nu de departe spațială, ci de cea morală: în clipa sărutării pământului, Ion se aseamăa unui uriaș din poveste, în fața căruia se închină totul. Era logic, ca dela înălțimile bucuriilor demonice, satul să-i pară „un cub de păsări ascuns în văgăuni”. Stilul de aci are nu numai justete, cum ar crede un adept al criticii maioreșiene, ci și omologie, fiindcă lumea din afară se contopește cu cea din închiderea eroului.

Plecând dela omologie, putem explica multe din procesul de elaborare artistică al scrierilor. Eminescu scoate nenumărate efecte literare ce ajutorul omologiei. O imagine care revine foarte des la el, e a lunii. În *Făt Frumos* din lacrimă, în *Sărmanul Dionis*, în poezii, preluând dintr-o parte luna, însă necăziri poezii nu se repetă. Stilul e mereu nou, fiindcă mereu noi sunt și stările sufletești ale personajului ori personajilor, la care se referă complexul de imagini. Iată o scurtă înșirare din *Făt Frumos* din lacrimă: „Luna roșie ca focul se iveau prin spânturile răspite ale nouriilor” (4) (roșie ca focul fiindcă Ileana Cosânzeana e luată în brațe de *Făt Frumos*); „Luna palidă trecea printre nouri suri ca o față limpede prin mijlocul unor vise turburi și sed” (5) (luna trecea printre nouri suri ca o față limpede prin mijlocul unor vise turburi fiindcă eroii sunt fugăriți de Miază-noapte); „Luna limpede înflorea ca o față de aur pe adăncul cel senin al cerului” (6) (luna limpede înflorea pe cer, fiindcă acum *Făt Frumos* și Ileana Cosânzeana sunt scăpați de orice pericol și mâine va fi nunta lor); din *Sărmanul Dionis*: „Afară ploaia încetase și, prin mrejiile și valurile de nouri negri-vineți, luna trecea pa-

lidă și rece” (7) (e în concordanță cu răceala morală a eroului, care merge gânditor spre casă); „apoi își ridică ochii și privi visând în fața cea blândă a lunii „ea trecea frumoasă, clară, pe un cer limpede, adănc, transparent...” (8) (Dionis e în preajma febrei frumoasei Marii); „stelele păzeau tărâra, luna trecea ca un scut de argint prin întunericul nouriilor, în aer era aur și'n grădina mros ș'o umbră adănc viorie, ruptă de dungi de lumină albă, care trecea prin mrejele de frunză, ca prin strecurători de lumină” (9) (Dionis e cuprins de-abinelea de iubirea Marii). În poezii: Călin: „De pe deal răsar luna ca o vatră de jărătic” (et-mosieră de liniște patriarhală); *Melancolie*: „Părea că printre nouri s'a fost deschis o poartă, prin care trece albă regina nopții moartă” (în acord cu destrămarea sufletescă a poetului); *Scrisoarea I*: „Luna văzută peste toate voluptoase al văpale” (îndemn spre reverie); *Peste vărfuri*: „Peste vărfuri trece luna...” (în armonie cu melancolia poetului); Mai am un singur dor: „Alunece luna prin vărfuri lungi de brad” (imaginea aceasta e cerută de liniștea cu care Eminescu își expune ultimele dorințe). Adunate cu migală, exemplele de aci s'ar putea dubla ori tripla. Deși multiplă și varietată în inspirația ei, opera lui Eminescu se poate reduce totuși la câteva linii mari. Prin forma pe care le-o dă poezii, ele devin însă fonduri mereu noi.

Ceea ce însemnează că omologia stilului e unu din mijloacele de căpetenie prin care se obține originalitatea. De aceea, ea nu apare decât la scriitorii cu adevărat mari.

VLADIMIR DOGARU

NOTE: 1) Flaubert: *Salammbô*, p. 145; 2) Rebreanu: *Ion*, p. 124, vol. II; *Idem*, op. cit., p. 125, vol. II; 3) *Eminescu: Scrieri literare*, ed. Murărașu, p. 11; 4) *Idem*, op. cit., p. 22; 5) *Idem*, op. cit., p. 23; 6) *Idem*, op. cit., p. 39; 7) *Idem*, op. cit., p. 46; 8) *Idem*, op. cit., p. 57.

Intellectualul și boemia

(Urmare din pagina 1-a)

le aducă, ar rămas tot atâtea pete pe obrazul ei. Geniul nu are altă posibilitate de răz-bunare, decât aceea de a ne pune în lumină mediocritatea. Un Villon, sau un Rimbaud au călcat normele sociale, iar Socrate pentru lucruri asemănătoare a fost condamnat. Să zicem că toți aceștia ar fi omorât câte un om și ar fi suferit pedeapsa capitală. Raportul dintre fapt și pedeapsă nu e deloc echitabil. Socrate trăiește prin Socrate. Cei care l-au condamnat trăiesc prin moartea lui Socrate. Morții de acest fel dau viață celor ce le-au luat-o. Strașnică ironie. Ne aflăm în fața unui echivoc din care nu putem ieși; societatea își are și ea rașuniile ei; și scuzele ei. Nu poate ști pe cine are în

față și chiar dacă ar ști, nu poate ocroli pe nimeni. Legile ei limită pe acelea ale naturii și tind să fie împalcabile ca ele. Este totuși o bucurie în faptul că o frază ca aceasta: „Lasă-l dragă, e un boem” — găsește rezonanță și înțelegeră. Dar, ca în orice bucurie, și aici se poate ascunde o amărăciune: s'ar putea ca fraza să ascundă nu înțelegere, ci dispreț. E bine venit și disprețul dacă se adresează boemului de circumstanță. Cel adevărat rezistă și nu-l bagă în seamă. Dacă boemia a fost compromișă, aceasta se datorrește, în primul rând, acelor care au mîmat-o. Au observat că de ea se leagă un anumit stii superior de viață și atunci au făcut calea inversă, au încercat să deducă dela boemia la intelectualitate: oamenii mari sunt boemi. Ca să fii, ca el, trebuie să fii boem. Să nu se uite însă că intelectualitatea justifică boemia, iar maniera boemă nu potențază intelectualitatea, dacă există și nici nu o poate înlocui.

N. PĂRVU

ORASUL DELAR

— printre ale căru ruine și singurătăți, căutându-ne copilăria și amintirile, nu ne-am întâlnit decât cu fantomele — de LAURENȚIU FULGA

În ziua în care bunul meu prieten și tânărul poet Teodor Al. Munteanu mi-a mărturisit că se va organiza o mare seară literară, în al cărei program figurez și eu, am avut un moment de neliniște și surpriză.

cuioare de bagaje — plimbându-mi ochii cu insistență disperată pe la toate ferestrele — dar nu-mi apare nici o figură cunoscută din ale celor programați pentru sezoane. Vagonul extrem de ocupate, cu scările îmbăcșite până la refuz, nu mă tenează. Voiu aștepta până la ultimul minut, când dezolat că va trebui să parcurg această călătorie înghesuit printre streini — mă voiu agăța și eu de o bară — convins că numai fatalitatea este vinovată.

nală a ta, să-și impună cu violență punctele lui de vedere a deseori fantastic de subiective și injuste, contrazicând deosemeni cu vehemență orice sistem filosofic, orice aspect al artei sau al literaturii, orice formă de viață socială sau politică. Fără îndoială că de multe ori Axente Sever Popovici se aseamănă unui spirit în flăcări, demonizat de o stranie interzicere a oricărui contact uman.

— Voiu vedea Chișinăul, mă voiu reintâlni cu frământele, mă voiu împămpina încă odată cu copilăria mea... Știți necentenit, până noaptea târziu, să-mi așez unele lângă altele toate acele fermeceitoare etape de viață basarabeană, care lăsușeră semne atât de adânci în propriul meu destin. Căci nu-mai pentru cei ce s'au născut acolo, numai celor cărora li s'a arătat soarele pe stepe nesfârșite și doar cei ce au parcurs miracolul basarabean dealungul tuturor voluptăților și degradărilor lui — numai aceia pot și ce înseamnă cu adevărat să te întorci într-un oraș în care fiecare piatră și fiecare arbore, fiecare ferreastră și fiecare bătaie de vânt îți cunosc ceva din ființă, mai păstrează încă urmele trecerii tale efemere pe acolo. Sunt trecuturi de care nu te poți lepăda, sunt anii parcurși cu frenezie și vehemență care te cheamă înapoi, sunt toate acele sumedenii de umbre ale tale — care ar vrea să se revadă în cel ce ai ajuns astăzi, să se confrune cu noua ta realitate...

Totuși, printr'unul din vagoane (mi se pare chiar că-i văd) sunt și ceilalți: Părinte George A. Petre, Paul Domici, Mihal Dăneșcu (administratorul Direcției Propagandei) și probabil poetul D. Iov. Dar unde-or fi B. Iordăni, Emilia Milicescu, Const. Virgil Gheorghiu, Al. Raicou?

Trenul își urmează drumul cu o monotonie tristă, parcurgând o zonă prea cunoscută pentru a descoperi aie nuanțe de peisaj. Totuși așa cum cade soarele peste lume, lumina asta roșie dă deparană o înțepare de panoramă fantastică. Ne apropiem de Proștii, se vad de aici toate aceste nesfârșite siruri de vagoane sau sisteme perutoare, mensele depozite colorate în cenușiu și, peșe ele plinul lumii fabricilor în nori groși. Când trenul oprește, coborim pentru a urca de astădată în vagonul restaurant, unde cel puțin până la miezul nopții vom avea posibilitatea să stăm mai comod. La aceeași masă cu noi, un căpitan și un funcționar de banca dela Iași. Ochișor este internat în spitalul Francez, dar se duce până la Vaslui pentru a vinde niște măzări sau așa ceva. Domnul funcționar este un om în vârstă, foarte gras și cerându-și o șușe, își scoate haina așezându-și-o pe umeri. Comandant dela început bere, Sever Popovici își aprinde altă țigară, domnul funcționar povestește despre zilele lui de sodat. În tunc, Parutele George A. Petre și Paul Domici, sorb tăcuți din ceacă cu supă. Orele își împletesc firul lor cu firul mare și încetul cu încetul toate se scurg spre miezul nopții. Gără după gară, lăsăm totul în urmă în beznă compactă. Sfârșim masa, ne reîntoarcem în vagon și pentru că încă nu s'a lăvit locuri libere în compartiment — rămânem pe culoar să dormim — cu frunțile în palme, rezemați de bagaje streine sau să fumăm necentenit țigară după țigară. În curând se va face ziua, și când se lumineză zarea, parca eșim toți dintr'un tunel, privindu-ne aciese livide fețe și aciese înjecțai ochi de nesomn. Așteptăm din nou să se deschidă vagonul restaurant. Trenul oprește în câmp, nu știm din ce cauză. Va întârzi astfel două ore. Își reia drumul aproape de ora șaptea. Treceam Prutul, Nimeni n'are nici o emoție, doar cineva șoptește altuia de alături:

GEORGE DORUL DUMITRESCU

— Pe aici am luptat eu! De-aici ști că sânge s'a varsat atunci... și pironau evocarea acelor zile va dura mult. Insa și, ne reîntoarcem în vagonul restaurant. Cerem înțau ceai, apoi cafele. De la ferreastra noastră se vede aceeași Basarabie de acum patru ani, aceeași lanuri de floarea soarelui și aceleșe case mărunte și murdar sporite cu albastru roșu, negru, cenușiu. E sărbătoare așa, dar hainele celor care ne răsar prin față sunt tot atât de sărdente ca și altădată. În gări suntem întâmpinați de firave fapțuri sărace, cu picioarele desculțe și pare-mi-se chiar nespălate, care ne întind coșulețe cu cireșe, căpșuni, covrigi sau sticle mici cu vin. Aproape că nimeni nu cumpără. Copiii și fetițele aciese sau femeile și bărbații care fac acelaș serviciu — vor rămâne după plecarea trenului contemplând cu zămbete chinuți toată prihana bogăției lor. Nimic nu s'a schimbat. Imi vine să plâng în această clipă (8 și 4 minute, Duminică 14 Iunie 1942) când parcurg pentru a 56 oară acelaș drum prin Basarabia. Coloi, uite berzele lenevindu pe lac dincolo lanul acela imens cu grâu, sus pe o colină o turmă de capre, dincocae, pe cărarea de capace spre sat o cotiță trasă de un cal beteag.

Acum toți se îndreaptă spre șa de esire, de unde vor lua mașinile și se vor opri la Teatrul „Expres”. În sfârșit mă găsesc în fața gării, între Teodor Al. Munteanu și fostul meu profesor — di-

LAURENȚIU FULGA

lăcrământ pe scările vagonului. În ciuda vârșei părului alb, ei au rămas mai tineri decât tine-rețea neuitată — și probabil mai stă ascunsă aici enigma acelor curate ameliți care nu se pierd niciodată. Pe părintele George A. Petre îl primesc, impresionant de oficial în su anele lor albe, proștii Sergiu Roșca și V. Teodor: — fos ul d'recor al te-mearului z'ar d'n refugiu „Raza” — și amândoi consacrați mănuiitori de condei în serșul basarabean. Paul Domici se îndreaptă grăbit să-și infămpne corul mixt d'n satul său natal, Sărășeni, care-și va da deosemena concursul la sezoane. Poe ul Al. Raicou, greciu ca un burghiez irezonabil — mai târziu în o valză masivă (în care p'etinde că ere numai poezii) se op'ește nedumerit în mijlocul peronului și întrebă tare: — V'n e e?

Constantin Salcia, care a venit cu o zi mai înainte a avut timpul să recunoască s'endide e locuri unde se poae găsi v'n. Il ia pe tânărul său conf.ate de braț și d'spar amândoi în oraș. Ochi d' argint viu ai lui Sergiu Matei Mica, nestăpăniți în febra lor de totdeauna, caută și întrebă în toate părțile: — Iordan, Gheorghiu, Emilia... unde sunt? Se vede că n'au venit, căc' din tren, în ultima clipă, nu mai coboară decât autorul piesei „Jan-ucu Jianu” — d. maior Ticușă Mihăilescu — fost sec etar general al Min's erului Propagandei care va trebui să se prezinte astăzi la Corpul de Armată — unde a fost mutat, dar înainte de asa — este invitat să participe la a sezoane.

Acum toți se îndreaptă spre șa de esire, de unde vor lua mașinile și se vor opri la Teatrul „Expres”.

— Hai, să mergem! îi șpșul Teodor Al. Munteanu. — Ce-i comuile elev d'n clasa oșta? Imi prinde umărul George Dorul Dumitrescu. E grea de suportat, dar liniștește-le... — Promiș să mă liniștesc. Eșim, ne îndreptăm spre Teatrul. Drumul se răsucesce pe câteva s'razi. Aci tr'a odată domnișoara Zenoa... începu să evocae fostul meu profesor, și evocarea lui are ceva d'ntro ielurghie spusă încet, penru oameni care nu se ma, in.ore. Căci acolo unde trăia odată domnișoara Zenoa, sau domnișoara Niura, sau ciudata familie Popov — acolo sunt acum ruine. Ne oprim o clipă în dreptul unei case și fiecare ne închupim: — „Colo a fost patul, d' noole pianul...” și-acum singurătăți, șoareci printre cărămizile crăpate, pisici leșnate care-și cauă stăpăniți, și toată această atmosferă de înecare, de sfârșire, de o mitor răscolit. — Unde-o oamenii, domnule Profesor? Unde-or fi? îi întreb, dar întrebarea nu-și mai are rostul. Dece să ne gândim sau cum să ne gândim la oamenii acei? Ei sunt moartea, sunt amintea, sunt o urmă de cenușă. Ceeace este esențal s'ar păe să fie viață, chiar asta stridentă și adormită de pe aceste străzi, viața cu litere mari. Ajungem la teatru. Mai intră încă domni, doamne, copii, e ev, oameni cari se plictisesc, care au ocazia astăzi să salveze câteva cesurii, care vor specula proprietăre lor satisfăcși în câteva aplauze. Oare nu și aciese-i rostul tuturor sezoanelor literare? Eternelul iluzii, noi suntem negușorii de iluzii. Să presupunem că vor fi fericiți un ceas, două, trei și apoi... destinul a fost rezolvat? Istoria a înălțat temple noi sau a inventat ale paradisi? Dar as'a-i de ajuns, această iluzie, acese-a transfigurare și sau seore din m'ne de câteva ore. Oamenilor nu le trebuie mai mult, demoul es'e acelș pretu'ndeni sau mai degrabă microbul deșerețicului. De ce să ne luptăm cu demonii? De ce să-lăe întrebări chinuloare? Iluzii dați oamenilor iluzii, vor fi fericiți. Să se tragă, deci, cortina!

ȘI CORTINA SE RIDICĂ Sala teatrului, care poae adăposti trei m'j de persoane, este aproape plină. Se găsesc în primele loji domni: General V. Atanasu, comandantul Corpului de armată; Titus Hotnog, directorul Invățământului d'n Basarabia; Colonel C. Dumitru; vice-premar al Municipiului; Profesor universitar Ștefan Ciobanu și Profesor L. T. Boga — directorul Arhivei Statului, ofițeri garnizoanei, profesori, funcționari, e'evi, oameni de rând, etc., etc. Corul A. C. T. și A. C. F., sub conducerea profesorului Mihal Dăneșcu, întonează Imnul Regal. Copeștoare, muzica gravă plănă în sala cu un început de vește burnă. Apoi, poetul Sergiu Matei Mica, într'o înălțare care l-a caracterizat întotdeauna, vorbește despre spiritul de camaraderie al scriitorilor — și în nu-

seamă cu strigoiți unei lumi de care nu-și mai pot aduce aminte. Unde este viața orașului? Unde este spiritul lui Dumnezeu?

Opriți câteva minute la hotel, un fe, de hotel, un fel de casă. Aș vrea să fac un duș (domnul dela București? care nu poate rezista fără baie!) dar Teodor Al. Munteanu mă ironizează. — Vrei să faci duș? Uite... și privind acesi pereți nevrăuți, de ani, contempând acesea orbilă și primitivă oală ce pământ — imi vine să mă l. to. e la gară și să fug definitiv. Nu-mi mai trebuie confruntarea cu trecutul, nu-mai am nevoie de amintiri, puțin imi pasă de acesi ani fericiți ai copilăriei, nu v.eau să mă întâlnească cu strigoi, cu umbre...

Cu multă trudă, sfârșesc să-mi spal mâinile și obrazii, mă pribvesc în oglinda din perete — și parcă văd în spate-e meu un mare păianjen, un păianjen imens (dunzelescu sau diavolescu) care-și țese plânza, o plânză grea și încălție peste mine și pe e toți ani d' viitori ai Chișinăului.

— Hai, să mergem! îi șpșul Teodor Al. Munteanu. — Ce-i comuile elev d'n clasa oșta? Imi prinde umărul George Dorul Dumitrescu. E grea de suportat, dar liniștește-le... — Promiș să mă liniștesc. Eșim, ne îndreptăm spre Teatrul. Drumul se răsucesce pe câteva s'razi. Aci tr'a odată domnișoara Zenoa... începu să evocae fostul meu profesor, și evocarea lui are ceva d'ntro ielurghie spusă încet, penru oameni care nu se ma, in.ore. Căci acolo unde trăia odată domnișoara Zenoa, sau domnișoara Niura, sau ciudata familie Popov — acolo sunt acum ruine. Ne oprim o clipă în dreptul unei case și fiecare ne închupim: — „Colo a fost patul, d' noole pianul...” și-acum singurătăți, șoareci printre cărămizile crăpate, pisici leșnate care-și cauă stăpăniți, și toată această atmosferă de înecare, de sfârșire, de o mitor răscolit. — Unde-o oamenii, domnule Profesor? Unde-or fi? îi întreb, dar întrebarea nu-și mai are rostul. Dece să ne gândim sau cum să ne gândim la oamenii acei? Ei sunt moartea, sunt amintea, sunt o urmă de cenușă. Ceeace este esențal s'ar păe să fie viață, chiar asta stridentă și adormită de pe aceste străzi, viața cu litere mari. Ajungem la teatru. Mai intră încă domni, doamne, copii, e ev, oameni cari se plictisesc, care au ocazia astăzi să salveze câteva cesurii, care vor specula proprietăre lor satisfăcși în câteva aplauze. Oare nu și aciese-i rostul tuturor sezoanelor literare? Eternelul iluzii, noi suntem negușorii de iluzii. Să presupunem că vor fi fericiți un ceas, două, trei și apoi... destinul a fost rezolvat? Istoria a înălțat temple noi sau a inventat ale paradisi? Dar as'a-i de ajuns, această iluzie, acese-a transfigurare și sau seore din m'ne de câteva ore. Oamenilor nu le trebuie mai mult, demoul es'e acelș pretu'ndeni sau mai degrabă microbul deșerețicului. De ce să ne luptăm cu demonii? De ce să-lăe întrebări chinuloare? Iluzii dați oamenilor iluzii, vor fi fericiți. Să se tragă, deci, cortina!

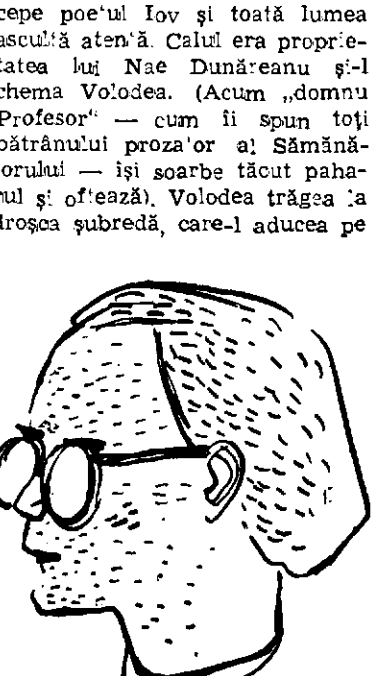
Fragmente de proză citesc N. Dumăreanu, Șabn Velcan și semna'arui acestor rânduri.

Sezoanele s'a mai bucurat de concursul celor două coruri: A. C. T. și cel rural din Sărășeni condus de Mihal Dăneșcu. Prelungită până la o oră destul de târzie, se încheie însăși în aceleș cadru sărbătoresc dela început.

Acum e o după amiază răcoasă, dinspre Nord începe să bată un vânt ușor și cerul pe alocuri se întunecă. Suntem invitați la masă. Pe drum, D. Iov povestește de cele 83 de sezoane la care a luat parte până acum și pare a fi foarte mândru, mai ales de succesul său de astăzi. Ajungem la restaurantul lui Corneliu Mihalăscu, cel mai elegant restaurant al orașului. Corneliu Mihalăscu a fost pe vremuri gazeta; sau așa ceva, pe mulți dintre noi îi cunoaște, și se grăbește să ne facă masa cât mai îmbășugată.

În ultima clipă mai sosesc, e duși de vânt sau de întimplare, d-nii Iorgu Tudor, V. Ciobanu și tânărul poet Nicolae Coban. Printre grațioase vase cu flori, se presimte aroma unei țuici foarte vechi și tartinele cu iere negre devin din ce în ce mai amăgitoare. Începe astfel o masă cu adevărat după bogăția eroicilor homerici, printre păturile d'pilor pre'ungite până târziu — vinul de Odobești (o bogăție rară și personală a lui Corneliu Mihalăscu) da imediat libertatea mărturisitorilor.

— „A fost odată un cal... începe poetul Iov și toată lumea ascultă atenț. Calul era proprietatea lui Nae Dumăreanu și-l chema Volodea. (Acum „domnu Profesor” — cum îl spun toți bătrânului proza or! Sămănișorulul — își soarbe tăcut paharul și ofează), Volodea trăgea la droșea zăbrădă, care-l aducea pe

TEODOR AL. MUNTEANU

— Voiu vedea Chișinăul, mă voiu reintâlni cu frământele, mă voiu împămpina încă odată cu copilăria mea... Știți necentenit, până noaptea târziu, să-mi așez unele lângă altele toate acele fermeceitoare etape de viață basarabeană, care lăsușeră semne atât de adânci în propriul meu destin. Căci nu-mai pentru cei ce s'au născut acolo, numai celor cărora li s'a arătat soarele pe stepe nesfârșite și doar cei ce au parcurs miracolul basarabean dealungul tuturor voluptăților și degradărilor lui — numai aceia pot și ce înseamnă cu adevărat să te întorci într-un oraș în care fiecare piatră și fiecare arbore, fiecare ferreastră și fiecare bătaie de vânt îți cunosc ceva din ființă, mai păstrează încă urmele trecerii tale efemere pe acolo. Sunt trecuturi de care nu te poți lepăda, sunt anii parcurși cu frenezie și vehemență care te cheamă înapoi, sunt toate acele sumedenii de umbre ale tale — care ar vrea să se revadă în cel ce ai ajuns astăzi, să se confrune cu noua ta realitate...

Nu mai văzusem Chișinăul din 1938, când îl părăsisem cu sentimentul unei mari pierderi — pentru că, în anii care ne-au despărțit, să-i redăseșe molcom și îndurerat toate amintirile. Cu toate că între noi n'a fos: deloc o ruptură, ci, d'impotrivă, unul altuia se părea că ne făcusem promisiunea de a nu ne uita și de a ne reintâlni sub o zodie mai bună. Istoria s'a donedit, însă a fi ceva mai tragic decât o revăzușem noi — și în amândoi a sacrificat groțose tot ce era mai frumos în existențele noastre. Mie... (multe întorsături de soartă, a căror mărturisire nu-și are rostul) — Chișinăului i-a adus lacrimi și sfârșiri.

Veneam ades să-l întreb pe Teodor Al. Munteanu: — Când mergem? Dece nu se grădesc formele de plecare? Căci nu mă puteam duce singur acolo, mi-era teamă de această târzie reintâlnire, n'aș fi pu ut suporta intrarea în cetate fără sprijinul cuiva. Aveam simfământul coplesitor al distrugerii în fața propriilor mele amintiri și de aceea trebuia să m'agă de cineva, de doi, de zece prieteni — în preajma cărora să străbat toate pusurile Chișinăului.

În redacția gazetelor Ministerului Propagandei i-am cunoscut și pe inițiatorii acestor serii de festivaluri literare în toate orașele provinciilor desrobite. La un impunător birou în dreapta, apărea la prima impresie destul de sever sau izolat de toate cele pământușii — veșnic îngânduraturat poet și scriitor ardelean — Părintele George A. Petre — ai cărui ochi plini de o amicală lumină și zămbetul întotdeauna cald și camaraderesc te surprindeau în adevărate lor ființe, de abia după ce poetul își ridicase lenevos fruntea în sus și și i'nd bine că Părintele George A. Petre duce cu sine soarta unui refugiu din Ardealul de Nord, nu m'am mirat că inițiativa sezoanelor îi aparține. Misionarul duhului creștin, devenit astăzi misionar propagandei naționale, are convingerea că peste tot (acolo unde crește din fărâșul sufletul românesc), trebuie să parcurgă și marea comunione spirituală a poeziei și a stimei inspirate.

La altă masă, nostalgic răvâșind manuscrise și corecturi, d. Paul Domici — secretarul de redacție al ziarului „Basarabia”, ascultă calm convorbirea noastră.

Și ca un tures intrând pe ușă frumosul și tânărul poet Sergiu Matei Mica — al cărui spirit ca argintul viu și a cărui fapțură de cerb leendar te străbat cu fiori de tinerețe, d'ntro odată domină toată conversația, neuitând să amintească de eternitatea Basarabiei.

ACCELERATUL BUCUREȘTI-ODESSA

— Ajuș deabia cu câteva clipe înainte, zsdanic încerc să-i gășesc și pe ceilalți. Trec de câteva ori dealungul peronului, prin furnicarul acea de lume și că-

cuioare de bagaje — plimbându-mi ochii cu insistență disperată pe la toate ferestrele — dar nu-mi apare nici o figură cunoscută din ale celor programați pentru sezoane. Vagonul extrem de ocupate, cu scările îmbăcșite până la refuz, nu mă tenează. Voiu aștepta până la ultimul minut, când dezolat că va trebui să parcurg această călătorie înghesuit printre streini — mă voiu agăța și eu de o bară — convins că numai fatalitatea este vinovată.

Aflasem că Teodor Al. Munteanu împreună cu George Dorul Dumitrescu și Constantin Salcia plecaseră cu o seară mai înainte și-i fericeam că la o oră atât de prielică nostalgic rătăcirii sau talfasurilor lirice — ei trebuie să fie undeva pe străzile Chișinăului, eventual în grădina publică sau în cel mai rău caz ascunși în vreo odăiță discretă cu cvas, vin sau bere la dispoziție.

Totuși, printr'unul din vagoane (mi se pare chiar că-i văd) sunt și ceilalți: Părinte George A. Petre, Paul Domici, Mihal Dăneșcu (administratorul Direcției Propagandei) și probabil poetul D. Iov. Dar unde-or fi B. Iordăni, Emilia Milicescu, Const. Virgil Gheorghiu, Al. Raicou?

INTĂLNIREA CELOR DOUĂ LUMI

Acum suntem toți pe peronul gării Chișinău. Asprețel de sărbătoare îl infrumusețează odată cu razele aurii ale soare ul o'zță fremătăre accea v'e și neașteptat d' bucuraoșă a celor care așteaptă sosirea trenului. E un vacanță de câteva săptămâni. Așa dar, vom face drumul împreună până la Chișinău. Pește un minut, când mașinările vagoanelor se lovesc unele de altele, apoi se uniformizează într'o mișcare scodată și banală — ne gășim amândoi, față în față, pe platforma vagonului. Cine l-a cunoscut pe Axente Sever Popovici, cu neputință să nu-și evocae trudită lui ființă și mai ales eforturile pe care le face tânărul nostru gândtor pentru ca să anuleze orice părere perso-

ASĂRIT

în față — și atunci știi bine că în prima cărciumă autorul schițelor trebuie să fie prezent. Înrai și-l gășei: — „iar m'a tr'ad at Volodea, iar m'ai gășit m'ai...” mormăia Nae, dar te invita lângă ea la masă. Dar, altă-dată, Nae, crezând c'o să scape de amici, și lăsa pe Volodea prin dreptul vrentului farmacii. Întâlnindu-l însă și întrebându-l la fel de stăpân, Volodea atât de bine-și cunoștea urma, că pornea încet, dealungul străzii, până deodată se oprea și întorcând capul, parca spunea: „Aic!” — și cu adevărat, Nae era la masa lui obișnuită.

— Și ce s'a făcut Volodea? întrebă cineva curios. — A murit, bre, s'o dus. Am plâns după el ca după un copil — murmură prin păienjenisul paharelor pline nea Nae.

— Și din nou, poetul Iov evocă zielele de mare nenăitate de odinoară, întâlnirile cu Cincinat Pavelescu (chiar aici la Chișinău), vizitele scriitorilor la via la dela Soroca, refugul, cafelele literare la București.

Dela un capăt la altul al mesei, nedeslușită, o bună dispoziție și caldă camaraderie s'aba e sufletele tinerilor și ale bătrânilor.

Prin ferestre se vede cerul tot mai încărcat de nori. Încet se întunecă și o ploaie subțire începe să cadă, umez ne văzduhul și durând așa ceasuri îndelungate.

Mă fușez dintre ceilalți și fug înspre hotel. Pe urmele mele v'n, doborâți de oboseală, Dorul Dumitrescu și Teodor Munteanu. Adorm imediat într'un somn greu, care ține până dimineața, și prin somn mi se pare că aud o ață în m'ne care bate alături de mine, înima unui copil de acum zece ani care a venit să-și regăsească t'apul.

LA MARGINE DE VIAȚĂ

A doua zi, toți ne adunăm la redacția ziarului „Basarabia”. Sergiu Matei Mica vorbește la telefon cu Bucureștii, Mihal Dăneșcu face socotele în registrul lui cu salarii, părintele Teodor deși își scrie articolul, ceilalți în grup se apăsă în aceeași veșnică problemă a propagandei. Într'un colț, poetul Vladimir Cavarni își mărturisește durerile blestemate de pe urma rămănerii sale în Basarabia cedată. Adă despre Curtea marțială pierderea cetățeniei, foamă, din nou poezie, cineva în jură răde. Destine comice și tragice care se împletesc fără rost.

Cobor scările, ies în stradă, merg până la colț, apoi mă îndrept pe Alexandrovskia în sus. Oameni pușini, mai plouă încă și au impresia că merg prin o cetate îngropată. În stânga, în dreapta acoperăi molozuri uriașe, aceleși ruine. Un tramvai trece spre gară. Casa metropolitană e distrusă. La sobor se mai vad urme din dărătmuri. Căci volodea era a fost statuile Regelui Ferdinand și-a lui Ștefan cel Mare, n'au rămas decât socurile de piatră goale. Grădina publică, la fel ca înainte. Mă opresc la un debit, imi cumpăr țigări, două ilustrate, le scriu la repezeală și le arunc în cutia postală.

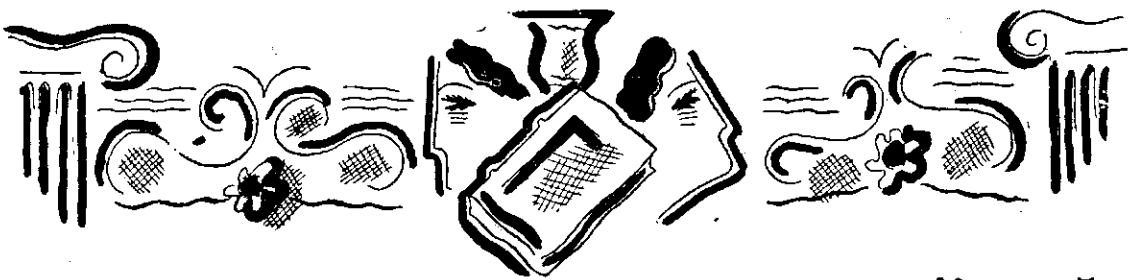
Ajuș însășișit acolo unde a fost Liceul militar. În față, trenul cinematografic al propagandei. Din stradă se vede toată clădirea prăbușită. Încerc o poartă, dar e închisă. Trec la cealaltă la fel. Mă învâr de colo până colo, dealungul trotuarului, neliniștit.

— Vreți să intrați înăuntru? mă întrebă cineva, care probabil m'a observat.

— Dacă se poate, zic, și-aș vrea să-i mărturisesc de ce anume, dar el imi arată intrarea de la biserică.

— Pe acolo se poate, ușa e deschisă.

(Urmare în pag. 5-a)

Cronica literară

Iulian Vesper: Izvoare, poeme („Fundatia Regală pentru literatură și artă”, București 1942)

Nevoia de logică și nevoia de poezie sunt numai aparent contradictorii și exclusive. În realitatea spiritului ele nici nu pot fi separate. Deprinderile omului social, ale însului practic și logic — prozaic într'un cuvânt — le purtăm până în intimitatea desăvârșită a gândului cu el însuși, în poezie, — relație pură și cea mai desinteresată formă a socialității. Misterul ireductibil, nefabilul poeziei ne irlă și ne îndârjește în fond. Ce este în adevăr toată activitatea lăuntrică de veghe și lucidă exaltare pe care le deslășuie în noi lectura unui poem, corespondențele și simbolurile posibile, continuitatea și consecvența, adică tot atâtea identificări biografice, pândite cu înfrigurare, decât șansele acclimatizării misterului, ale domesticirii lui printr'o serie de echivalențe accesibile, comunicative? Sau, fără perifrază, ceea ce căutăm este proza aceluia poem, obișnuința de care cred că nu ne-am putea lipsi. A vorbi despre poezie sau a scrie despre ea înseamnă negreși, a practica compromisul.

Situația intermediară și cu deosebire delicată: el trebuie să spuie onest, în proză, ce i-a plăcut în poezie, presupunând astfel că fiecarei poezii îi corespunde o proză a ei, ca o aluzie în care s'ar resfrânge ceva din neîmpărțita-i frumusețe. Ca o aluzie ar fi să fie și rândurile ce urmează despre ultima carte de poeme a d-lui Iulian Vesper: „Izvoare”. O reconstituire a lor cu mijloacele prozei ni se pare lucru greu de neîncercat. Care sunt izvoarele acestor „Izvoare”? Am putea schița conturul unui răspuns indicând titlurile câtorva poeme și citând unele versuri. Răspunsul ar fi însă aneodotic, aluzia prea îngroșată, prozaică în înțelesul parantezei de mai sus.

Poezia e definită global ca „o stare sufletească”. Aceea a d-lui Iulian Vesper poate fi arătată ca izvorând dintr'o stare sufletească fără biografie. Spus în proză lucrul pare absurd, în poezie însă devine valabil. Ascultați. Eu însumi eram un început de tristețe Peste o lume ce nu se născuse, Purlând spre un viitor incert. plămămirile ei florale. E clar că nu poate exista nici o relație de causalitate între o lume ce nu s'a născut și starea de început de tristețe a poetului. Altfel spus, tristețea nu e în acest caz efectul unei experiențe a lumii, aceasta fiind încă inexistentă. E o stare nediferențiată, o natură sau o modalitate demurgică, în felul Dumnezului spinozist care decurge din creație, ca modalitate iar nu ca proprietate substanțială a ei așa cum decurg proprietățile triunghiului d'nt'r'o anumită modalitate a punerii laturilor lui. Acum cred că poate fi primită și în proză afirmația despre o stare sufletească necondiționată biografic. Isvorul pe care l-am indicat are o importanță esențială pentru poezia d-lui Iulian Vesper. Dacă este să căutăm o matcă unică poemelor din „Izvoare”, cred că ea poate fi găsită fără greșală într'o stare sufletească neexperimentată, într'un „început de tristețe” anterior experienței. Evident logica socială nu poate admite această afirmație dar funcținea logică a spiritului, nevoia de logică despre care aminteam la începutul acestei cronici este satisfăcută odată cu nevoia de poezie, prin lectura versurilor citate mai sus.

Tristețea e culoarea spirituală a poeziei d-lui Iulian Vesper, dar o tristețe care nu-și aduce aminte de suferințele cărții și nici de ale spiritului. Un ideal de artă auster aproape, la care se adaugă obscuritatea oraculară a celor mai multe poeme le va face greu accesibile chiar cititorilor familiarizați cu dificultățile poeziei moderne. Totuși un ideal de artă la a cărui demnitate și înălțime spirituală vor fi desigur sensibili. Accentul e pus, așa cum era de așteptat, nu pe conținutul biografic al operii ci pe creația însăși, a cărei perfecție impersonală, autonomă, covârșește prin faptul existenței chiar, semnificația gestului creației întunecând cu strălucirea ei până și amintirea celui care a zămislit-o („Artă”). E unul din po-

emele a cărui armonie se întregeste într'un perfect echilibru al expresiei cu semnificația: Trudind lumina, forma să răsară, Din adâncimi binevestite, clar, Sculpta artistul lumea lui [barbară. Din anii stinși sub gândul [milenar Crescu un trup senin de [primăvară Cu simetrie de profil solar. Dar lucida viață se stingea In viscolul de zodii și de norme, Pe chipul mort se prăbusea [o stea. Artistul și cu palidul oriac, Pe când zidirea lumii începea, Ieșeau din amintire și din veac Artizii trăiesc și creiază cu convingerea că opera lor va găsi în viitor înțelegerea și prețuirea pe care nu le pot aștepta de contemporanii lor lipsiți de pregătirea necesară. Conștiința artistului-profet, anticipator de noi drumuri și deschizător de orizonturi neștiute e tema poemului „Alesul” care cuprinde singura indicație cu caracter autobiografic, polemic chiar din întreg volumul: Știutor al intunericii, furtună [de vise, Nevăzut umblu peste durerile [vechi. Intreb pe cine mă însoțește? [uitarea. Imi răspund zările cenușii [încă nu. Încă n'a venit, dar deschisă [le călea Celui ce'n zori ca un zeu [va zâmbi, Celui ce târiile negre de taină, Ca un crin de argint vor luci. El unicul, bucuria și visul Stăpânitor de tăceri, [al primăverilor semn, Joacă într'o tinerete pustie Și-i răd paișele cu fruntea [de lemn. Mai sus unde stelele abia [Istrăjuiesc El soarta din veac și-o cunoaște. Adânci hotăriri ca nopțile cresc Și sborul din neguri se naște. Joacă pentru ochi ce nu-l vor [Iprivi, Joacă pentru dimineți ce s'încă [departe. Flacăra palidă, într'un timp [înviat Se sbate și se 'nalță din moarte. Mai puțin isbitoare, dar cu mult mai importantă este trăsătura care definește o altitudine statornică a poetului, aceea de neamestec și de superioară detașare față de prilejurile suferinței celorlalți. Ea se afirmă odată, cu toată plenitudinea de conștiință a artistului lucid, în simbolul zeiței și strălucitoare stele Venus. Poemul cuprinde versuri de o luminozitate și o căldură surprinzătoare într'o operă în care predomină tonurile sumbre și stinse: Pe fruntea ei ca lacrima — [ardoare — In soldul pur trezind eternității Surdăe frumusețea gânditoare. Un svon de inimi tâmpla-i [înfiară, Noroade sure glezele-i adie, O clipă fruntea spre pământ [coboară. Spectacolul e însă barbar, al semnițiilor care se întrec, cu suferințele pustiite de orice nădejde: Blestem și soare luminează tina Pe fărâșuri pământestii ca'ntr'un [lamurg, Se cheamă 'n spații noaptea [și lumina. Surdăe Venus. Stelele-i joacă'n [spăr Înfiorată de-o iubire nouă Se înalță strălucind spre adevăr La fel regele Boerebista în „Pridvor de imperiu”, ai cărui ochi ...Ca'n vis urzeau Mereu întinderi viitoare. se arată nepăsător față de suferința celorlalți ca și la propria-i

Elegie

Durere grea, fără de-alin durere, Trec nopțile, trec una ca și alta, Nemălinvrednicându-mi-se pentru 'nalta, Prea rara poeziei mângăiere.

Cad frunțile, peanul suie 'n mir Flamura înclăstărilor de spede, Doar tu mai plângi a cerului livede, Durere, elegie 'n patrafir.

S'a ghemuit în sâmbur de baladă Nelinște de lângă vis și moarte. Dă-mi crucea să mai răstignesc o carte... Hai, suflète, să rățicim pe stradă.

AUREL DUMITRESCU

Pe malurile fluviului Vis

Prin fața noastră trece, iubito, fluviul Vis; Vezi suflètele noastre, piucind, domol, pe valuri? Noi ne purtăm fărâna, molatică, pe maluri, Și pescum uitarea destinului, ucis.

Din zarăști de lumină, lin, fluviul se coboară; Dar unde-și duce unda, zadarnic vrem să știm, Deși mutem, în valuri, neștița ca să scriim, Și ne-adăpăm din ape, în fiecare seară.

Intinsul larg de lichid, nu-i matcă să-l încapă, Și matul dimpotrivă, nu-i ochiu să-l i ajung; Atotpaternic gândul, nici dânsul n'a pătruns, În țara-aceea abă, de dincolo de apă.

Acolo poate-și are tristețea fîntirim, Și răsul tău, de-apollo, păstrează amintiri, De-acolo-i și lumina bizarelor priviri, Și poate și poemul, ce-l țoarcem și îl scriim.

ION VINTILA

Copil cu sufletu'n furtună

Bătrâni, castanii de sub lună Fosfec: aplauzele serii — Copil cu sufletu'n furtună M'ăvănt spre apele durerii.

Și de sub vălul cenușiu al serii Te scoate 'n cale zâna bună, În visul blând al primăverii Zambilele îți înfloresc în mână.

În febra uitării mi-am uitat de mine Când plâng castanii și vioara Din suflet crește 'n note line,

Pe cerul stelelor privește seara — Eu plâng îndrăgostit de tine — Nu tu: e vinovată primăvara.

GHEORGHE BURDEA

CANTECE NOUI Comentarii mici (III)

IN ULTIMUL TIMP

au apărut pe piața literară o sumedenie de volume și volume de versuri, asupra cărora vom insista aici, la timpul cuvenit. Dar deocamdată nu despre aceasta vrem să scriem, ci dorim să remarcăm un fenomen care e în strânsă legătură cu preocupările noastre. O seamă de lirice edituri, conduse în special de poeți, au luat ființă în ultima vreme, dând preferință, cum de la sine se înțelege, cărților de poezie. Nu ne interesează acum calitatea literară a acestor culegeri de poezii, nici linia de conduită, ci efervescența puțin obicinuită care a luat naștere. O neliniște ca în pușini alți ani se poate descifra cu ușurință și pe noi ne bucură acest reviriment.

De unde până acuma poezii se plâneau că nu au editori, în această ultimă fază, vedem poezi care-și tipăresc chiar câte două cărți pe an, lucru care poate să grăiască dela sine. Că în această adevărată ploaie de poezie sunt — inevitabil — și destul de multe producții slabe, iată un adevăr pe care avem datoria de a-l sublinia. Dar ce importanță are oare asta? Poetul tânăr e mulțumit când vede în vitruin o carte pe care numele său e imprimat cu literă grasă, așa că nu întotdeauna se gândește și la rest.

În parte, și mai ales judecând lucrurile sentimentale, suntem gata să-i dăm dreptate, dar asta nu ajunge. Căci dacă tinerile edituri vor tipări orice, atunci Poezia nu va avea decât de pierdut, chiar dacă tânărului poet i se pare că el personal nu are decât de câștigat...

DOMNUL OCTAV SARGETIU

e un poet care de aproape zece ani de zile risipește entuziasm și poezie prin nenumărate publicații din provincie și Capitală. După ani și ani, s'a hotărât să-și facă debutul, dar nu strângând în scoarțele unui volum masiv rodul muncii sale, ci publicând doar o minuscule plachetă, cu un ciclu de zece poezii de inspirație basarabeană. Octav Sargețiu e un poet de talent și sgârșenia cu care s'a prezentat în fața publicului poate fi socotită ca un foarte sever autocontrol, întâlnit (din păcate) destul de rar la stihitorii de ultimă oră. Oricum, din ciclul poetului Sargețiu se desprinde o melancolie și-o mireasmă speci-

fic „basarabeană” — moment liric, pe cât de prețios, pe atât de actual. În „Cântece de singurătate” am descoperit un poet, care spre a se realiza are nevoie doar de-o strângere de ne drumuri și din timp, (dacă ne este îngăduit să spunem așa) pentruca din firavele și pușinele acorduri de astăzi să desprindem mâine cântecul birutor pe care încă îl așteptăm.

SUN POET

s'a cam supărat pe noi. Nu fiindcă l-am fi jicnit, ci fiindcă am avut îndrăzneala ca în cadrul cuvintelor de răspuns, să-i adresăm și lui un nu, etichetând astfel o producție pe care nu am putut-o aprecia într'altfel. O altă supărare deci... Dacă, Doamne fereste, am fi insistat asupra acelor strofuluțe banale pe care le-am trecut în grămadă, poetul tot s'ar fi supărat și de bună seamă că scrisoarea sa plină de mojiții pe care a binevoit să ne-o adreseze, ar fi devenit și mai „violentă” decât am descifrat-o cu un camarad de redacție, la fel de ușur ca și noi.

Pe noi nu ne supără „atitudinea” bardului, ci ne miră faptul că se află încă și încă oameni care, suflètește, pot fi atât de puțin consecvenți cu ei înșiși. Că poetul ne-a „înjurat”, asta nu face nimic, dar că a făcut-o numai după ce ne-am pronunțat, asta e mai grav, deoarece scrisoarea dîndă, care-i întovărășea versurile, conținea o seamă de elogi la adresa noastră, elogi care ne-au turbit dela prima lectură.

Să fie pe pace poetul! Noi nu suntem puși aici nici ca să „cenzurăm” talentul cuiava, deoarece modestul nostru rol se rezumă la acela de a scoate la lumină oameni care știu ce înseamnă truda și poezia. Dar dacă nu suntem cenzori, în nici un caz nu putem fi profesori de bună creștere.

Căci sarcina asta nu ne-am inchipuit niciodată că am putea să o luăm asupra-ne — și mai cu seamă că vreo dată ar fi nevoie de ea...

ȘTEFAN BACIU

N. B. — Manuscrisele se trimit la redacție, menționându-se pe plic: pentru Șt. B. Și răspunsurile: T. Ol., Othmar, Vlad. Măg.; Altele: Ion Pol., I. Bărc.; Proză nu, I. Scut., M. C. Pit., Ov. R., Aurel D.; Da. V. P. Nect., Lacrima, Lumre C., Unghianu I. P., G. Orlop: Nu.

Orașul dela răsărit

(Urmare din pag. 4-a)

mas la fel. Inchid ochii și revăd o zi oarecare din trecut. Iată cateara, de pe care profesorul George Dorul Dumitrescu uita să-și fină lecția de fonetică, vorbindu-ne însă înflăcărat despre Argezi, colo în fund este banca unde a fost clasa 8-a. Astăzi, 15 Iunie 1942, ora 12 fără un sfert. Calc peste propria mea fîniță, peste suflètele unei generații. S'ar părea că toate au ră-

Ies din clasă, cu tamplele în mâini, oftând. Tot vocea mea sau alta ascunsă, răsună din pietre, din morminte: Copacii, ca frații, se vor apleca peste mine

Și-o mierlă-mi va șopti: nu 'ți-e rușine să plângi, nu 'ți-e rușine? Nu, nu plâng, aș vrea dimpotrivă să mă bucur că sunt aici, că mă întănesc cu mine însumi, că însfârșit m'am regăsit. Nu plâng, dar vezi? e așa de greu să-ți vezi copilăria îngropată, e aproape cu neputință de suportat toată această panoramă mizeră și grotescă. Urc scările la etaj. Aici era odată un bust al Regelui Ferdinand și un ceas, în preajma căruia ne ispășeam pedepsa într'o poziție neclintită de „drept” câte un ceas sau două. Acum, pot recunoaște bustul lui Stalin răsturnat și sfărâmat. Din nou, vocea necurată se aude: Noaptea vrăjiiți va străluci ca brațul iubitei mele, pumnalul singurătății mă va străpunge până la os, până 'n plăsele.

Mă găsesc în dormitor. Filmul nopților precise de somn, al viselor, al himerelor, se desfășoară lent... Și eu, beat de jale orbit, voi țipa: Unde e viața mea? unde e viața mea?

Nu mai pot rămâne. Imi vine să răd, să strig în această mare singurătate, imi vine să mă culc la pământ, dar nu știu cine mă îndeamnă să fug. Mă aplec totuși, iau o piatră și o ascund în buzunar. Ceva e pierdut definitiv, ceva s'a dat peste cap. Acum cobor ca dînt'r'un iad plin de tenebre și aceeași voce tragică șoptește alături de mine: Târziu am să pun urechea la pământ.

Am s'aud un vâleț oribil, ca o cloacă de tren. Și apoi un cânt și o voce suavă care o să mă alinie ca o ghioagă, ca un bici: Sunt aici, sunt aici, sunt aici. Nu-mi mai rămâne decât să-mi iau umbra și să plec. Iar plouă. Imi înfășur mai strâns fulgarii

mul și cu ochii plecați, pornesc spre casă.

INTOARCEREA ÎN ZIUA CEA DE AZI

Trenul n'a sosit încă, mi se pare că întârzie vreo 40 de minute. Au venit și cetații. Cățiva s'au rețas în restaurant și așteaptă, desătându-se cu bere. Pe peron surori de caritate, ofițeri, femei de rând și țărani, într'o vierm'ală banală. Un tren german pornește spre Tighina. Altul de raniți sosește peste o clipă. Facem fotografii, discutăm lucruri inutile și de resortul actualității politice.

Peste o clipă ni se anunță accelerarea de Odessa. Ne luăm rămas bun. Sunt așa de emoționați oamnei! Probabil așa se întâmplă lucrurile numai cu scriitorii, sunt mai sensibili. Deaceea se îmbrățișează, își fac promisiuni de neîmplinire simpatice și când trenul pornește — eternele bașie completează ca o cochetărie feminină regretul acestor plecări.

Stau neclintit în fața ferestrelor deschise, ascultând cu plăcere trepădatul uniform al roților, cântecul acesta de viață și moarte al tuturor oamenilor care nu-și găsesc viața nici moartea într'un loc prec' e. Și mi se pare că printr'urecările și coborârile acestui mare cântec — se amestecă și propria mea soartă.

LAURENȚIU FULGA

Chișinău — București 15 Iunie 1942

Cărți noi

BUCURINA

Bucurina suferă de violente oscilații între religie și ateism, pudoare și obscenitate, platonism și crudă realitate. A pornit dela țară. Este autodidactă. A dobândit maximum de rafinament social și intelectual. „Am trăit tot ceace i se poate întâmpla unui om” spune ea la vârsta de 36 ani. „Din piscul ouceririlor mele cobor spre voi, prin scris, ca să vedeți până unde am întins arcuul sufletului și care poate fi maximum de elasticitate al vieții”. Bucurina, în viața ei, ce va fi publicată și comentată de scriitorul Theodor Martas, nu vorbește despre toate lucrurile din lume ca Pic de la Mirandola, ci despre esența lor. „Se naște în mine câteodată gustul obscurului, al excesivului al incortentei... Mău obsosit eforturile pentru disciplina sufletului, pentru măsură, pentru lumină, pentru normal. Dorăsc

extraordinarul, neobșnuitul, mistica infernului, a nebuniei. Echilibru vieții mele este câteodată așa de plictisitor: cum este pentru un prizonier al gratiilor, viața în închisoare”. Viața Bucurinei nu este o reeditare a romanelor vietlor celebre obișnuite. Originalitatea ei stă mai ales în concluziile pe care le scoate din ceace este comun tuturor, ceace se întâmplă fiecăruia. Viața ei este un portafiu plin de arpegii stridente și evadări din normal. Mîntea ei deține o celulă în plus care de-stramă restul tesutului cerebral printr'o bruscă forță centrifugală. Revenirea la matcă e dureroasă, dar peripeția a avut loc și de aici se naște povestea vieții ei.

„VĂMILE VĂZDUHULUI” se numește noul volum de poezii al d-lui MATEI ALEXANDRESCU care va apare în curând în colecția „Universul literar”

Copilul lui NECHITA BALAN

de CORNELIU PENESCU

Si-a îmbrățișat copiii, și-a privit soția și a plecat oftând. În pragul ușii: s'a mai întors odată, cătând cu ochii la patul unde de câteva săptămâni Smaranda zăcea cuprinsă de un junghiu în coapsa dreaptă. Ii prinse ochii cari-l urmăreau, triști și secți de neliniștea boalei și i se păru că citește în ei sfârșitul. Auzi scâncetul celui mai mic; abia de 6 luni și i se năucii ca prin vis că l-a strigat pe nume, așa cum gânguresc copiii la început: tată. Un gol îl înmă îl făcu, pe cât era de înalt, să se îndoaie de mijloc, rupt ca de o porvară din spinare.

— Te lăs cu bini, Smarandă, zise într'un târziu Nechita Balan. O treci și concintrarea aiasta și oi vin, ca și an, și om vidă atunci ci-o mai fi cu noi.

— Te-oi duci și-oi vini, Nechita. Noi om rămâne cu mămuca și, de-amu, greul o trecut.

Și plecă pe drumul gării, să la trenul de Chișinău. Cu gândul la cazarmă, se mai învioră. Fusese sergent, comandant de tun și nădejdea bateriei. Rădă ușor capul în sus, umflă pieptul și trecu printre oamenii de pe peron cu pasul cadențat, privind drept înainte spre vagonul de cl. III-a Cernăuți-Chișinău. Iși alese locul lângă geam, să poată cuprinde cu ochii pământul Bucovinei, unde se cubărise după războiul cel mare, acum vreo 15 ani de zile și unde a întâlnit-o pe Smaranda, tânără și frumoasă de i se pune junghiu la inimă când se uita la ea. Cu gândul din nou la Smaranda, nici nu băgă de seamă plecarea trenului. Scoase tabacherea și începu să-și facă o țigare. O rasuci pe îndelete, sorbind cu ochii culoarea gălbuie a firelor de tutun.

Zdruncinăturile vagonului îi amintiră plecarea dintre ai lui, lăsați pradă necunoscutului ce plutea în jurul omeniilor. Le lăsase el banii destui, dar știa că asta-i puțin lucru. Lipsese inima de tată și puterea casei. Dar o vrea Dumnezeu cum a mai vrut odată, când și-a luat lumea în cap și a plecat din satul lui, de prin ținutul Botoșanilor, pe jos, spre Cernăuți.

Și gândurile legănă în jocul roților se prinseră vânoș de poarta inimii, năvălind pe făgașul amintirilor copilăriei, a armatei și a sbuciumului pentru agonisita unui colțor de viață și de mulțumire.

Sunt mulți ani de atunci de când, săturat de sărăcie, își luase rămas bun dela maică-să, pășind cu ochii către zarea Bucovinei. Se duse acolo să-și găsească rostul. Car'e nu știa decât trei clase, cât putuse face la școala din satul lui. Dar, o răzbi el cu dorul de muncă și cu puterea lui! Sunt oameni cari știu numai de unde pleacă și ajung la împlinire fără calcule, mașine, urmărire numai de-a creatare și luminat de puterea focului ceres ce călăuzește sufletele oneste.

A plecat cu traista în băț, așezată pe umăr și a ajuns în Dorohoi. De aci, luă drumul Mihaleniilor. Se ridică apoi pe Siret în sus și ajunse în cuprinsul verii la Storojineț. Plin de sudoare, se așeză pe pavajul trotuarului, uitându-se de jur împrejur, fără gând de stare. El venise după muncă, nu după odihnă. De aceea se sculă repede în picioare, și-oi după un autobuz. Se așeză de el cu mintea și-oi făcu o mare bucurie gândul la mersul repede al autobuzului. Avea ceva din viteza dorințelor lui de ridicare. Să meargă pe drumul vieții, în sus, tot mai în sus, așa după cum se mișcă autobuzul pe roțile lui. Dar el se va opri odată, undeva într'un colțor al țării, ca să-și facă un rost, un cubșor în care să simtă că trăește cu adevărat.

Pleacă pe drum înainte către locul de stație al autobuzelor. Se opri lângă ele, își scoase căciula din cap și începu să se uite cu ochii la fiecare părțică a mașinei. Incepu întâi cu roțile, umflăte ca niște colaci de Paști. Cătă cu ochii pe geam la locurile pluate dinăuntru, apoi la mașinăria complicată de pe tablou și când zăfărușă porni motorul, se dete înapoi cu inima strânsă, ca în fața unei nelămuriri aducătoare de nenorocire. Dar își reveni din neastâmpăr când văzu autobuzul plecând ușor pe strada pietruia a Storojinețului. Ii veni atunci gândul să plece și el după autobuz. Dar se răgândi. E mai bine să se ducă la stăpânul lor, să-i spună că i-a îndrăgostit mașinile și că vrea să slujească pe ele. E tânăr, dar vrea să învețe lucrul complicat al mecanicii și de i-o face acest bine, a unci l-o răsplăti cu ascultarea cuvîntoasă și cu munca puterii lui. Se duse la sergentul de stradă, să-i spuie lui mai întâi dorul care i se infipse în inimă. El e omul stăpânirii și știe de toate. Ii va povătuji încotro s'o apuce, către Domnul acela, stăpânul a.ător mașini.

— Bună dzăua, se adresă el sergentului.

— Mulțămim dumatile, răspunse sergentul. Dar ce neazuri ti-aduse pi la noi, prin Storojineț. Di bună samă că ești de prin alti părți!

— De prin ținutul Botoșanilor, și-am venit aci, pi Siret în sus, să ca' o lecțacă di mână pi la mașini. Și-oi ști matali unde-i stăpânul ciala, cari țin mașinili.

— Te-oi duci, dar vei vidă că sânt mai mulți domni acolo. Esti o „societate anonimă” care țin autobuzi și va trebui să ambli mult.

— Oiu ambli, ce-o să fac di amu.

Și plecă iar, cu gândul la Socie atea anonimă, fără să-și poată explica ce lighioană o mai fi și asta.

Reuși să se angajeze curățitor de mașină, din aceia cari le spală seara, când autobuzele vin prăfuite sau pline de noroi. Se tocni la început cu 40 de lei pe zi, mănecare și loc de dormit. I se mai dădu pe deasupra un costum de pânză și niște cisme mari de cauciuc, rămase dela omul dinaintea lui. Acela fusese da' afară din serviciu, pentrucă se apucase de neguslorie cu lucrurile furate de la mașinile Domnilor. Se minună de atâta necinste la oameni. Intri în serviciu, gândea el; te plătește stăpânul așa cum ai tocmot, și tu te apuci de fără de legi. I se părea aceasta un mare păcat și de aceea se apucă de treaba lui cu toată temeinicia. O vedea el ce-o mai fi mai târziu.

Luă furtunul și începu să spele primul autobuz venit din cursă. Intr'un ceas termină. Apoi veni altul și până la ziua cele zece mașini păreau ieșite atunci din fabrică. Dimineața, când veni controlorul să dea în primire fiecare mașină personalului, se minună el însuși de atâta treabă făcu a de un copilăndu de 16 ani. Dădu raportul la direcție, unde consemnă că Nechita Balan, țaran din ținutul Botoșanilor, îi om de ispravă. Și Nechita se duse să se culce, liniștit că și-a împlinit ros ul muncii pentru care fusese tocmot cu patruzeci de lei pe zi.

Noptile se scurgeau în liniștea de plumb a mașinilor pe care le îngrijea cu pasiunea cu care începuse lucrul în prima zi.

Imaginația lui însă nu-i da astâmpăr. Se vedea pe mașină, conducând autobuzul printre oamenii cari mi-

șunau pe străzi de dimineața până seara. Doar n'o să rămână toată viața salahor!

De aceea se duse la controlor să-i spună gândul lui adevărat. El vrea să învețe la atelier mecanica, apoi să-l pună pe mașină conduc.or. E păcat să stea numai salahor. Aceasta-i o muncă ce ține omul pe ioc, fără spor, fără puțință de ridicare.

I se făcu voia și în curând începu lucrul la atelier. Făcea treaba care i se spunea. Nu se neliniștea de împlinșăturile altor ucenici. Șeful îl cunoștea de om serios și-l trata cu toa-ă biândetea. De ce să-și piardă vremea, gândea el, cu împlinșăturile sau cu ciocovăile? Li are un scop: Să ajungă pe mașină, cunoscându-i mai întâi toate dichisurile. Se cubărise în atelier ca să stea aproape de scule și de motoarele trimise la reparat. Ac' mănca, aci dormea. Hoinăreala pe străzi înseamnă cheltuiala zădarnică a banului. Grija aceasta o lăsa celorlalți ucenici: jocul la rișcă și strada. In orele libere, el căuta să înțeleagă acele taine ale mecanicii pe care șeful de atelier nu avea timpul să i le explice. Se ducea la o mașină și începea să o studieze așa cum îi venea lui în minte. Incepu cu ambreiajul și schimbătorul de vi.ze. Oare de ce-o fi trebuind să apeși pe clapa ambreiajului ca să schimbi viteza? De ce nu se poate pleca direct din viteza a partra, iar mersul și turajia să fe reglate numai prin gaze. Cum se face aprinderea în motor, când apeși pe butonul de pornire? Și cum se face legătura între motor și roțile de mișcare? Mîntea lui se opra oridecâte ori încerca să se dumirească și atunci o tristețe apășătoare îi chinuia sufletul. Și de aceea într'o Duminecă se duse acasă la șeful mecanic cu gândul că poate l-o înmbia la vorbă și i-o lumina și lui capul asupra tuturor acestor taine ale motorului.

— Lasă, măi Nechita. Ai timp distul cu învățatul. Până la motor, sunt alti părți cari trebuie cunoscute. Am eu grija de tate.

— Așa o fi, dar mi-o vinit sorocul și-o'u mergi la armată neinvătat și-i mai mari blăstămul atunci, că nu s'o ales nimică din tăă munca me.

— Te-oi duci Nechita, că și acolo sunt lucruri folositoare de învățat. Dar să vii înapoi aci la mini și oi avé eu grije de tîni.

Și plecă Nechita, măsurând cu pasul timpul și gândind la potrivnicia soartei când era vorba despre idealurile lui.

— Poate așa o fi să fie. In loc de sofer să rămân doar salahor sau mai și iu eu ci mi-o fi hărăzind soarta, gândea Nechita.

Și timpul trece. Desigur, se scurge numai în mintea noastră, pentrucă numai omul îl măsoară în secunde, minu'e, ore, z'ile, săptămâni luni, ani, etc. pe câtă vreme el — Timpul — fără început și fără sfârșit, se scurge fără măsură în largul nesfârșit al veșniciei.

Iși strânse buclucurile, își adună banii agonisiti: în atâția ani de muncă și se duse la patron.

— Mi-o vinit timpul să plec la regiment. Tomnai la artileria din Chișinău. Di amu vă las cu bini și-oiu mai vini de s'o putea pis'i doi ani.

— Bine, Nechita. Uite 500 lei, să ai dela noi pe timpul cât vei servi Patria la regiment și de oameni ca t'ne suntem todeauna bucurosi să avem. Te-om primi, desigur, fără nici o greutate.

Luă banii, se uită lung la ei, îi împături și-i puse la chimir. Apoi plecă cu căciula în mână, călcând legănat din solduri și cu un fel de junghiu la inimă. Așa se întâmplă cu el totdeauna, când pleca din câte un loc, unde lăsase câte ceva din inima lui. Se aninase de gândul lui motorul și se despărțea de el ca de un frate bun pe care n'o să-l mai poată vedea mulă vreme. In poartă vru să se opraască, dar nu mai putu, că-i podidise lacrimile. Iși puse căciula în cap și luă drumul gării. Atunci ca și acum, viața lui se încurcisa pe șinele ce i se păreau nesfârșit de lungi și pe făgașul unui drum tintuit în fiare și piroane. Și umbra o necunoscutul prins de inima lui bună și neinvătat cu viața. El o știa vrăjia d'în câmpia Botoșanilor, pe unde-și păstăea vitele, sau Dumineca la horă, când sta deoparte și privea cu ochii la flăcăii cei mai mari strâns laolaltă cu fetele în jocul nebunesc al bătutei sau al horei.

In pragul armatei, rămăsese așa dăltuit ca din pământul satului și stingher la toate prefacerile omului, pe care-l considera p.ăsmuit după chipul și asemănarea sa. Cazarma îi deschise ochii asupra multor taine ale omului. Deabia după ce termină serviciul militar își dete seama de transformarea ce se produsese în sufletul lui. Comandant de tun, mînuise suflete pe care căutase a le înțelege în acele întunecimi în care cu greu pătrunzi și pe care greu le deslușești.

II

Și iarăși vremea plecării, pe acelaș drum de fier, înapoi în Bucovina. Întâmplarea făcu să se în-âlnească în tren cu un evreu din Suceava. Acesta îl făcu urma să-l plezeze pe ruta Suceava—Gura Humorului, pentrucă — zicea evreul — aci lumea are nevoe să se miște repede, comerțul e în floare și mijloace de locomotiune, puțin.

— Di ci să nu facem așa o afaciri? Dumneata zici că ti pricep la mașini și ai și ceva capital și eu am dija ceva bănișori.

— Bini, să tacem

Și se opriră la Suceava să scoată autobuzul dela o bancă jidovească, unde fusese poprit o sumă de bani.

De te banii evreului și el rămase să aștepte afară, la ușă, aranjamentul asociatului cu banca. Peste drum, un grătar cu miței împrăștiă aromă de carne prăjită. Iși aduse aminte că n'a mîncat de aseară, dar nu se încumetă să-și astâmpere foamea ce începuse să-l chinue, pentrucă socotea banul dat pe mîncare, cheltuială zădarnică, până n'o încheia într'un fel cu mașina.

Așteptă să iasă jupânul și când acesta apăru vesel în pragul băncii, înțelega atunci Nechita că totul este aranjat.

— Să bem adălmășul, zise jupânul. Afacerea s'a făcut dija și s'o stăpânim cu sănătate. Ari să fie bini.

— Așa să fie precum zici, jupâne și-om be de-amu și adălmășul.

Trecură la cărciumă și aci puseră la cale întreaga rețea de combinații cu autobuzul. Nu era suficient transportul persoanelor. Asta n'aduce câștig. Trebuia să facă așa fel ca să transporte marfă. Prețul este mai mare și câștigul la fel.

— Dar pentru marfă trebui autorizație specială, zise Nechita. Cum o să înșelăm noi Statul?

— Nu e vorba di înșelat, răspunse jupânul. Parcă o să știe Statul ci facem noi! O să fie așa, amestecat și cu pasageri și cu ceva marfă. O să găsim noi un loc să așezăm ceva baloturi sau ceva cutii. Totul o să meargă ca pi roati. N'ai să ai nici un fel di supărare. Creștări să iasă, că Statul n'ari nevoi să știi cum să câștigă banul.

Noi trebui să știm și Statul ar'i să fi mulțumit să-i plătim birurile așa cum ceri el, dar cum o să putem noi.

Și Nechita rămase cu ochii fixați în chelia jupânului atotștiutor, cercetându-l cu deamănuntul de îi făcu pe evreu să-l întrebe încotro se uită și ce are de răspuns.

— Ia nimică, jupâni. Să ni apucăm di treabă și-om vidé ce-o mai aduci anul

Peste câteva zile autobuzul începu să circule pe distanța Suceava-Gura Humorului. Treburile mergeau bine, dar socoteile erau încurcate. Nechita cerea amortizarea capitalului după ce s'o scoate cheltuiala mașinilor. Jupânul spunea cu totul altceva. Din câștig să se pună deoparte, ca să se angajeze și alte mașini, așa până om ajungă să facem o societate pe acțiuni. Iși aduse aminte de Storojineț, locul unde a descins el prima oară, la societatea aceea unde s'a străduț să învețe motorul. Erau domni mari aceia, și zise el și se poate întâmpla să fi ajuns domni tot din clubăceșă de asta.

Dar alte mașini nu mai putură angaja. Contabilitatea se încurcase rău. Banca cerea drepturile ei, iar jupânul tocme se plata; doar cu mâna lui îi dăduse banul strâns atâți amar de ani. Și se pomeni cu portăreul venind să pună poprire pe mașină. Nechita prinse de veste și trimise mașina cu ajutorul s'o ascundă la pădure, ast-

fel că reprezentantul justiției se mulțumi să constate inexistența obiectului. Jupânul dispăruse lăsându-l pe Nechita să se descurce cum o vrea. El n'avea nici un amestec, pentrucă toată afacerea o aranjase pe numele lui Nechita Balan.

Parchetul îi văzu nedumerirea și căută să-l ămurească. Iață cum stau lucrurile, zise magistratul: autobuzul, proprietatea asociatului dumatile, a fost cumpărat cu banii dați de bancă. La scadența polițelor, neavând bani, banca a pus sechestrul pe mașină. Cu banii dumatile, asociatul a achitat o rată, a scos mașina pe numele dumatile, apoi s'a apucat să negustorească pentru el, fără să se mai gândească la datoria mașinii. Așa că situația e încurcată. Dobînda, dobînda; capitalul, capital. Ai rămas fără mașină. Trebuie să te descurci cu asociatul dumatile. Pără atunci banca trebuie să intre în posesiunea drepturilor ei.

B'ețul Nechita n'avu ce face. Aduse mașina dela pădure și o predete băncii.

— „Rămăsei sărac ca lov”, zise el și mânia îi cuprinsese de i se părea că sare în sus, ca un balon scăpat din mână. Capitalul s'a dus. Banii străni cu mașina i-a administrat de așa natură jupânul, că nu i se cu-venea nimic. Și acum a și dispărut după toate acestea.

Se duse în casă chinuit de nenorocul care-l urmărea pretutindeni și se aruncă în pat, copleșit de durere și de ideea că e sortit de iele, nu de Dumnezeu, de-i merg toate străduțurile numai la nenorocire.

Ațipi nemîncat, dar nervos cum era nu putu să adoarmă. I se păru ca prin vis că ba'e cineva în ușă și se pomeni zicînd: „Intră”. Dar nu era vis. Domnul Cahane, asociatul lui Nechita, intră în vorbă, întrebându-l dacă a scăpat mașina. Incercă să-l convingă că totul nu-i decât răzbușnarea jidanului bogat cu care are el o veche socoteală.

— Așa să fie oari, zise Nechita sculându-se agale din pat, pentru a-i lăsa impresia jupânului că e gata să devină o nouă victimă.

— Dar să nu-ți pese, adăose Cahane. Eu am fost la o altă combinație mai grasă, cu un grup de asociați. O afaceri așa de bănoasă, că n'ai să poți ambli di bani.

— Hi, aracan din mini, tocmai amuși mă îmbogățesc eu și se repede la Cahane cu pumnii încheștați, lovindu-l în toate părțile. Mânia îi cuprinsese atât de mult, încât îl luă pe jupân în brațe și cu el sparse toată mobila din casă, apoi îl aruncă în stradă mai mult mort.

După ispravă aceasta, s'arînsă câteva lucruri și plecă la Storojineț, acolo unde se născuse visul lui din copilărie: să fie pe mașină, conductor.

Ac'i norocul făcu să întâlnească la societatea aceea anonimă, chiar pe președintele, căruia îi spuse toate buclucurile lui cu jupânul Cahane.

— Și la noi e supărare mare, Nechita, îi răspunse președintele. Ne face concurență o societate particulară, evreiască și mașinile noastre nu mai pot circula din cauza penelor de cauciuc. N'apucă să plece bine mașina din locul de staționare și gata, cauciucul pleșnește.

Poate gâștești tu ceva de făcut. Eu ti-ași fi îndatorat și te-ași angaja cu 500 lei pe zi.

— Nu-mi trebuie bani. Fac eu serviciu fără plată. Numai să-mi dați voi ca pi fiecarei mașină ci pleacă în provincie, eu să pot transporta 50 kgr. marfă.

— Bine, Nechita, s'a făcut.

A doua zi, Nechita apăru pe locul de staționare al mașinilor purtând la cingătoare un cuțit asemenea celor de măcelărie. Controlă mașinile pe rând, se uită prin fața lor, puse să se s'rîngă niște cuje aruncate prin praf și dete dispoziții să plece prima mașină încercată, cu destinația Ciudeu.

Mașinile pleacă pe rând fără încurcături, dar a doua zi un grup de scandalații puși anume să-i caute pricină, începură cearta cu soferiilor, din te miri ce. Nechita, dăltuit ca din piatră, prinse pe unul din ai în brațe și începu cu el să lovească în ceilalți până când s'alciți și îngrozii o luară la fugă.

Și așa se liniștiră lucrurile, fiecare societate cu treburile ei, pentrucă era destul loc, chiar și pentru mai multe. Dar și afacerile lui Nechita mergeau bine. In câteva luni strânse un capital de 20.000 lei cu care avea de gând să infiinteze el însuși o asociație de autobuze, în Cernăuți.

Se duse la președinte ca să-i vestească plecarea și hotărîrea nestrămutată de a se muta la Cernăuți. Se despărțiră prieteneș și pentru purtarea lui cinstită președintele îi oferî încă 15.000 lei.

Cu banii câștigați, luă drumul Cernăuților. Aci așteptă momentul prielnic unei combinații serioase. Avea destulă experiență cu oamenii de afaceri și chibzui mai întâi, că primul lucru bun ce trebuia să facă era să caute prietenia unui avocat.

Intră într'o doară în casa cu prima firmă de avocat, pe care o zări prinșă pe perete: Traian Sorocescu, Doctor în Drept.

— Bună dzăua, zise intrînd Nechita. Am vinit, mă rog dumatile, după un sfat și de-o fi să ni înțelegem, a unci o fi după voia noastră. Și-i lămuri avocatului toate străduțintele de mai bine și marea lui pasiune pentru înfăptuirea unei societăți de autobuze.

— Bine, îi zise avocatul. S'o putea înfăptui așa ceva. Dar să vii dumneata peste o săptămână. Până atunci voi vedea ce este de făcut.

Și plecă Nechita hoinărind pe străzile Cernăuților, până când întâmplarea îi aduse în față pe Smaranda. Se opri cu ochii după ea, până ce i se puse junghiu la inimă de focul ce-l cuprinsese. Se luă după ea până acasă, unde intră să stea de vorbă cu părinții ei.

Smaranda se prinse cu inima de Nechita ca și când l-ar fi cunoscut de când lumea. Pentru că amândoi viața începuse și sfârșise în clipa când s'au văzut pe stradă. N'aveau ce să-și mai spună și ce târguială să mai aranjeze. Numai că bătrâni începură să se lase greu. Ba că nu sunt pregătiți, ba că n'au altă avere decât casa și ei ce-or face de n'or avere unde să mai stea și mai câte al'ele.

— De, știm noi, cini-oi fi dumneata, un om vinit di cini știe dipi undi și de-amu gata, să ni iei fata și no. sa pi-o dăm așa ca pi un panar di apă.

— Eu il iau, mămucă, sări Smaranda. De amu is gata. N'am ci mai spuni.

Și se luară ca doi îndrăgostiți. Nun'a o făcără în prima Duminecă, pentrucă așa fusese voia lui Dumnezeu, să se facă.

(Urmare și sfârșit în numărul viitor)

